

Z obsahu magazínu

QR Code

Prezentácia informácií o svojom príbuznom umiestnením QR kódu kdekoľvek na náhrobný kameň.
str. 6 - 7

Exhumácie na Slovensku

Ľudské ostatky je možné exhumovať na príkaz sudcu, prokurátora, alebo na žiadosť obstarávateľa pohrebu.
str. 14 - 15

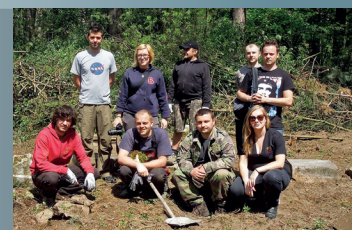

Nemáte na pohreb?

Sociálnych pohrebov pribúda pre zlú situáciu ľudí, ktorí majú problémy s nákladmi na život.
str. 20 - 21

Záchrana zabudnutého cintorína

Zlodeji rozkradli kovový plot, ktorým bol obohnaný, a odviekli i nemálo náhrobkov ...
str. 28 - 29

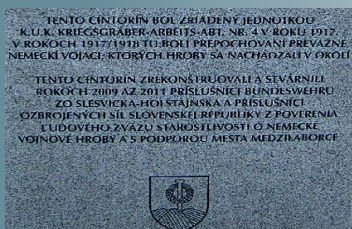

Čo Slovákov zabíja najviac?

Medzi najčastejšie príčiny smrti patria choroby obehovej sústavy, nádory, úrazy ...
str. 30 - 31

Kauzy v pohrebníctve

Najviac podnetov je v oblasti užívania ochranného pásma pohrebiska, ďalej na činnosť pohrebných služieb.
str. 34 - 37

Hry s kosťami mŕtvych vojakov

Túžba po zisku od nemeckých donorov, ktorí financovali exhumácie, pochovávanie falošných nemeckých vojakov.
str. 38 - 39

Krajinkársky cintorín Riem Mníchov

Súčasťou konceptu krajinárskeho areálu bol aj návrh rozšírenia starého cintorína z roku 1908, ktorý leží na západnom okraji rozvíjajúcej sa oblasti.

V roku 1992 bolo v Mníchove zrušené medzinárodné le-tisko Riem a jeho bývalá plocha o rozlohe 560 hektárov a bola určená na vybudovanie novej mestskej štvrte, ktorej súčasťou je aj výstavný areál. Po vybudovaní obytných častí, administratívnych budov, podzemných dráh metra a priemyselných budov bola vypísaná súťaž aj na nový krajinársky park. Tento bol v roku 2005 otvorený pre verejnosť v rámci záhradníckej výstavy Bundesgartenschau. Súčasťou konceptu krajinárskeho areálu bol aj návrh rozšírenia starého cintorína z roku 1908, ktorý leží na západnom okraji rozvíjajúcej sa oblasti.

Dôležitými podmienkami návrhu pohrebiska bolo prepojenie nového pohrebiska so starým cintorínom oddeleným

Vstupy do hrobových polí sú riešené kovovými bránami a rozdiely terénov sú preklenuté kamennými suchými múrikmi. Vľavo dole hrobové polia s radmi hrobov. (Halajová, 2009)

cestnou komunikáciou, zachovanie priechodnosti územia pohrebiska pre chodcov tak, aby bol umožnený prechod do susedných mestských častí a nadviazanie na koncept celého krajinárskeho parku. V rokoch 1998 až 2000 bolo podľa víťazného projektu vybudované nové pohrebisko na rozlohe 13 hektárov pre 5 600 hrobových miest. Koncept krajinárskeho pohrebiska pozostáva z piatich „krajinných kryh“ vyzdvihnutých nad pôvodný terén. Prvá „kryha“ je tvorená budovou obradnej siene, ktorá sa cez komunikáciu napája na starý cintorín. Ostatné štyri „kryhy“ sú tvorené hrobovými poľami. Priechodnosť areálu pohrebiska zabezpečujú chodníky, ktoré sú prístupné aj po uzavretí objektu pohrebiska. Na konci pohrebiska, na hranici s diaľnicou sa nachádza vo výsadbe ruží malá vyhliadková betónová veža, ktorá

poskytuje výhľad späť cez „krajinu kryh“ až ku streche obradnej haly.

Hranice hrobových polí sú riešené terénnymi modeláciami, ktoré sú z vnútra hrobových polí tvorené kamennými suchými múrikmi a z vonkajšej strany násypmi. Týmto riešením je preklenutý terénny rozdiel medzi komunikáciami na pôvodnom teréne a terénom hrobových polí. Pôvodný terén pohrebiska musel byť totiž vydvihnutý o jeden meter z dôvodu vysokej hladiny podzemnej vody. Hrobové polia sa tak stali samostatnými uzavretými záhradami, ktoré sú pre návštevníkov

Hrobové polia s radmi hrobov

Vstupná časť budovy obradnej siene so zvonnicou

z vonkajšej strany hrobových polí takmer neviditeľné.

Jednotlivé hrobové polia sú riešené ako jednotná plocha trávniku s hrobmi na úrovni terénu a obvodovou komunikáciou, popri kamennom suchom múriku s výsadbou alejí. Každé hrobové pole je charakteristické iným druhom stromov, ako jablone, borovice, brezy, čerešne, duby a buky.

Na križovatke komunikácií sa v každom hrobovom poli nachádza kolumbárium z lomového kameňa, pri ktorom sa nachádza aj nádrž

s vodou, betónový regál pre polievacie krhly, za múrom ukryté nádoby na odpad, kompostovače a automaty na osvetlenie hrobov.

Pri budovaní obradnej siene a hrobových polí boli použité materiály s neopracovaným povrchom ako kameň, kov, železobetón a masívne drevo, ktoré boli vystavené poveternostným vplyvom aby nadobudli prirodzený vzhľad a nenarúšali tak prírodný charakter krajinného pohrebiska.

Prípravila spolupracovníčka
Ing. Denisa Halajová PhD.

Betónová nádrž na vodu s kamenným suchým múrikom

**Moderné spôsoby
ukladania a prenosu
informácií sa nevyhýbajú
ani pohrebníctvu**

code

Nápisy na náhrobkoch sú obmedzené priestorom a svojim dekoratívnym charakterom. V minulom čísle sme predstavili možnosť elektronického informovania návštevníkov hrobového miesta formou „Knihy života“, ktorá je zabudovaná do náhrobného kameňa a dokáže zobrazovať fotografie, krátky film či text. Dnes si povieme niečo o jednoduchšom spôsobe uloženia a zobrazenia informácií o zosnulom a to formou QR kódu.

Názov QR kód (QR Code skratka z Quick Response Code) je ochranná známka pre druh matricového bar kódu (alebo dvojrozmerného kódu). Bol vynájdený v roku 1994 v Japonsku v dcérskej spoločnosti automobilky Toyota - Denso Wave. V prvom rade bol určený pre automobilový priemysel. Pôvodne slúžil na sledovanie pohybu vozidiel v procese výroby. QR kód bol navrhnutý tak, aby dovoľoval skenovať označené komponenty vysokou rýchlosťou. Na rozdiel od staršieho jednorozmerného čiarového kódu (ktorý bol skenovaný mechanicky úzkym zväzkom svetelných lúčov), QR kód je detekovaný ako dvojrozmerný digitálny obraz polovodičovým obrazovým snímačom a obraz je potom digitálne analyzovaný procesorom.

Kód sa skladá z čiernych modulov (štvorcové body), usporiadaných do štvorca na bielom pozadí. Informácie môžu byť vytvorené zo štyroch štandardizovaných skupín dát (numerické, alfanumerické, binárne, Kanji - japonský systém písma), alebo prostredníctvom podporovaného rozšírenia prakticky akýchkoľvek dát. Procesor lokalizuje tri výrazné štvorce v rohoch kódu a jeden menší štvorec vo štvrtom rohu na normalizovanie veľkosti obrazu, orientáciu a uhol sledovania. Malé bodky sa potom konvertujú na binárne čísla a platnosť sa kontroluje samoopravným kódom. QR kód sa stal jedným z najobľúbenejších typov dvojrozmerných kódov aj mimo priemyslu vďaka jeho rýchlej čitateľnosti a úložnej kapacite cca 3kB. Použitie QR kódov nie je licenčne podmienené. I preto sú vhodné k využitiu širokou verejnosťou, ktorá takto môže prezentovať informácie o svojom príbuznom jednoduchým spôsobom, a to umiestnením QR kódu kdekoľvek na náhrobný kameň.

V praxi funguje tento spôsob tak, že životopis, spomienky, a foto si vytvoríte na portáli www.cintoriny.sk na karte hrobového miesta v záložke „KRONIKA“. Vygenerovaný kód, ktorý si doma vytlačíte, alebo necháte vytlačiť na počasí odolný materiál (dá sa vyhotoviť rôznymi technológiami, od bežnej tlače na kancelársky papier cez odolné nálepky, gravírovaním, leptaním, pieskovaním a pod.), sa následne umiestni na náhrobný kameň a týmto spôsobom sú informácie dostupné každému, kto si tento kód zosníma vlastným mobilným prístrojom (telefón), pričom sa mu otvorí mobilná aplikácia www.m.cintoriny.sk. Priamo pri hrobovom mieste tak môže získať informácie o zosnulých (ako napr. životopis, spomienky, fotografie), informácie o platbe a nájomnej zmluve, zapáliť virtuálnu sviečku, alebo položiť kyticu (na digitálnej mape portálu www.cintoriny.sk). Čo všetko aplikácia dokáže si môžete overiť po zosnutí demo QR kódu hrobového miesta Schöne Náciho (vpravo hore).

Veľmi praktické využitie vidí autor projektu zvlášť pri miestach posledného odpočinku národných dejateľov a osobností. Strohé informácie na náhrobnom kameni by tak bolo možné nahradiť obsiahlym životopisom a faktami z ich života. Samozrejmosťou by bola i cudzojazyčná verzia informácií.

QR kód umiestnený na náhrobnom kameni známej postavy Bratislavy

Aplikácie pre iPhone, iPad

- Ak nechcete experimentovať, stiahnite si a nainštalujte z App Store aplikáciu ScanLife Barcode Reader od spoločnosti Scanbuy Inc. Je to osvedčená aplikácia, pravidelne aktualizovaná a spoločnosť je v tejto oblasti jedným z lídrov na trhu. K dispozícii je aj pre Blackberry, Windows Mobile, Java, a Symbian.
- Celý postup od zapnutia kamery až po zobrazenie stránky hrobového miesta je automatický, stačí kliknúť na ikonu ScanLife a nasmerovať kameru smartfónu na QR kód. Aplikácia zapne kameru smartfónu, naskenuje QR kód, dekoduje ho a presmeruje vyhľadávač na mobilnú aplikáciu m.cintoriny.sk spoločnosti TOPSET na stránku hrobového miesta, definovaného v naskenovanom QR kóde hrobového miesta. Po zaregistrovaní na web stránke scanlife.com si môžete okrem toho vytvoriť svoj vlastný osobný QR kód napr. s vašimi kontaktnými informáciami.

- Jednoduchým postupom získate bezplatne osvedčenú aplikáciu i-nigma reader (3Gvision). Zadajte do prehliadača na vašom mobile adresu www.i-nigma.mobi. Aplikácia i-nigma automaticky identifikuje váš smartfón, stiahne a nainštaluje aplikáciu i-nigma.

- V App Store zadajte jedno z kľúčových slov „QR code, QR code scanner, QR code scanner free, QR reader“. Vyhľadajú sa desiatky aplikácií, ktoré môžete stiahnuť, vyskúšať (napr. na obrázku demo QR kódu) a použiť. Väčšina aplikácií je poskytovaná výrobcami zadarmo napr. QR Reader for iPhone (Tap Media Ltd.), QR Code scanner free (Crazy App Makers), Qrafter - QR Code (Kerem Erkan), Universal Scanner (Plan A Software), Scan (Scan, Inc.)

Aplikácie pre Android

- Navštívte Android Market a vyberte si vhodnú aplikáciu z vyššie uvedených (doporučujeme ScanLife, i-nigma reader), prípadne si stiahnite ďalšie osvedčené aplikácie Scan, QR Droid.

Ak máte smartfón s iným operačným systémom ako iOS, alebo Android, môžete si priamo otvoriť stránky v prehliadači smartfónu, stiahnuť a nainštalovať aplikáciu a vytvoriť záložku alebo ikonu.

- Blackberry
- i-nigma reader (www.i-nigma.mobi), ScanLife, BlackBerry App World, BlackBerry Messenger
- Windows Phone Scan
- Ostatné smartfóny a OS - Quickmark

Technológie, ktoré aplikujú výrobcovia do svojich mobilných prístrojov sa neustále zdokonaľujú. Nie je preto vôbec čudné, ak niekto v našom článku označí niektoré časti ako staré a uvedené aplikácie ako spred doby kamennej.

Rozvoj a novinky nezastavíme a už vôbec nie tým, že ich budeme ignorovať so slovami: "Ja už na to nemám, to je len pre mladých." Opak je pravdou.

Nezáleží na veku, starší, mladší, menej zdatní i experti by si mali uvedomiť, že onedlho informatika prebehne všetky zastarané spôsoby dostupnosti informácií. Na výrobkoch, tovare, na produktoch, pamiatkach, v múzeách, novinách i časopisoch budú umiestnené zakódované informácie, ktoré sme dodnes zvyknúť čítať klasickým spôsobom. Aj keď ešte tento spôsob pretrváva, bude už onedlho minulosťou.

Na Slovensku sa dlhodobo väčšina odpadu skládkuje, pričom separujeme len minimálne. Podľa údajov štatistického úradu Európskych spoločností Eurostat sa v Európskej únii v roku 2011 recyklovalo alebo kompostovalo 40 % komunálneho odpadu, pričom v roku 2001 to bolo len 27 %. Na Slovensku poklesol podiel skládkovania komunálneho odpadu z 81 % v roku 2010 na 78 % v roku 2011. Oslovili sme všetky krajské a vybrané okresné mestá s otázkou, do akej miery zabezpečujú recykláciu odpadov na mestských cintorínoch.

Na viacerých cintorínoch už začali so separáciou skla a plastov

Banská Bystrica – ÁNO

Pavol Bielik, vedúci cintorínskych a kremačných služieb

Príspevková organizácia Záhradnícke a rekreačné služby už siedmy rok zabezpečuje separáciu skla a plastov na tých najväčších cintorínoch: Centrálny cintorín mesta v Kremničke a Rímskokatolícky cintorín. Odhadom môžeme hovoriť o 50 percentnom zbieraní týchto komodít. Žiaľ, je horšie, že aj do kontajnerov na triedený odpad návštevníci hádžu aj iné smeti, alebo odhadzujú sklenené obaly aj so zbytkami vosku či obalmi zo sviečok. Následne sa musí už raz vyseparovaný odpad druhotne triediť, čo zvyšuje nákladovosť a znižuje príjem za vyseparované časti odpadu. Musím konštatovať, že sme od návštevníkov očakávali lepšiu disciplinovanosť pri spolupráci na separácii hore uvedených komodít. Najlepšie výsledky máme so sklom, pretože ho ročne na troch cintorínoch vyzbierame cca 2 750 kg. Do jednej zbernej nádoby sa zmestí 200 až 300 kilogramov skla, čo závisí od toho, ako sa pri vhození rozbije. Plasty zatiaľ separujeme na centrálnom cintoríne v Kremničke. Ročne sa nám podarí vyzbierať približne 120 kg. Tu je veľmi dôležité, aby ľudia stláčali plastové fľaše, pretože inak platíme za vývoz vzduchu.

Samozrejme, pri cintorínskych prácach separujeme aj bio odpad. Jednak to ukladá zákon o odpadoch a tiež sme chceli znížiť množstvo neupotrebitelných zvyškov. Ročne pri vyhrabávaní listia a zberu konárov zo spadnutých stromov vyzbierame cca 3 500 bio odpadu. V jarnom a jesennom období drevo z rezaných stromov spracúvame samostatne, mulčovaním. Žiaľ, napríklad umelé kytice nemôžeme separovať, lebo na Slovensku ešte nie je spracovateľ takéhoto druhu odpadu. A tých umelých kytíc neustále geometricky pribúda. V roku 2013 by sme postupne chceli zaviesť triedenie skla aj na ďalšie cintoríny. Všetko to však závisí len a len na našich návštevníkoch, ako budú pristupovať k triedeniu cintorínskeho odpadu.

Kancelária primátora Bratislavy na naše otázky neodpovedala. Na Ružinovskom cintoríne v hlavnom meste separujú plasty, papier a zelený odpad.

Vývoz všetkých kontajnerov na opad nám zabezpečuje zmluvný partner. Za zvoz jednotlivých nádob sú rôzne poplatky. Za kontajner skla sa platí 25,50 eur, za kontajner na plasty 2,76 eur. Bio odpad likvidujeme na náklady materskej organizácie. Keďže separácia sa zatiaľ neblíži k ideálnemu číslu 100 %, na poklese nákladovosti sme zatiaľ vplyv recyklácie nepocítili. Ale aj napriek tomu môžeme povedať, že máme isté výsledky a naďalej sa budeme snažiť triediť cintorínsky odpad. Separácia jednak prispieva k ochrane životného prostredia a taktiež vytvára krajšie prostredie na cintorínoch.

Trnava – NIE

Ing. Vladimír Butko, primátor

Mesto Trnava patrí dlhodobo k lídrom v oblasti triedeného zberu v celoslovenskom meradle. Otázka separácie na pohrebiskách v meste bola riešená už dávnejšie a niekoľkokrát. Pri zabezpečovaní recyklácie na pohrebiskách sa však naskytl problém, pretože zhodnocovatelia druhotných surovín avizovali, že nebudú ochotní odoberať sklo a plasty znehodnotené voskom (glejom zo sviečok). Z tohto dôvodu sme doposiaľ nepristúpili k zavedeniu triedeného zberu na pohrebiskách. Avšak v budúcnosti nevyklúčujeme zavedenie separácie na cintorínoch v meste Trnava, ak vyriešime uvedený problém.

Žilina – NIE

Ing. Igor Choma, primátor

Separovaný zber na cintorínoch mesto nezaviedlo. Nikdy nebola taká požiadavka a veľmi ťažko si vieme predstaviť, ako by to fungovalo v praxi. Na cintorínoch sa väčšinou tvoria špecifické druhy odpadov: rastlinné tkanivá, plastové a papierové plasty. Všetok komunálny odpad, ktorý sa vyprodukuje na území mesta, prechádza cez automatickú triediacu linku. Tá vyseparuje aj zložky odpadov z cintorínov, ktoré putujú ďalej na zhodnotenie činnosťou R1, takže splňame aj v súčasnosti platnú legislatívu v tejto oblasti.

Trenčín – ÁNO

Erika Ságová, hovorca Mestského úradu v Trenčíne, kancelária primátora

Mesto pre Pohrebníctvo Dvonč, ktoré spravuje naše cintoríny, zabezpečuje nádoby na komunálny odpad, za ktoré si platia ako podnikateľský subjekt. Pre občanov sú na cintorínoch umiestnené veľkoobjemové kontajnery, ktoré sú hradené z odpadovej položky rozpočtu mesta, nie z rozpočtu správcu cintorína. Keď sa kontajnery naplnia, správca cintorínov si cez mesto objedná vývoz a náš zmluvný partner spoločnosť Marius Pedersen ho zrealizuje. Na viacerých cintorínoch sú k dispozícii kontajnery na bioodpad a kontajnery na zmiešaný odpad. Z dôvodu, že cintorínsky odpad pozostáva z viacerých zložiek, jeho triedenie by bolo veľmi náročné. Museli by sa o to pričiniť v prvom rade

Cintoríny, kde sa netriedi majú kontajnery plné zmiešaného odpadu. V dnešnej dobe používania plastov, ktoré čoraz viac nahrádzajú živé kytice a dekorácie, by separácia bio odpadu nemusela byť až tak zložitá.

nájomcovia hrobových miest a návštevníci pohrebísk, ktorí tento odpad z hrobových miest a jeho bezprostredného okolia likvidujú.

Pri niektorých cintorínoch sme mali umiestnené aj nádoby na triedený odpad, no neosvedčilo sa to, v podstate v nich bol nahádzaný zmiešaný komunálny odpad. Minimálne percento návštevníkov cintorínov tento odpad dôkladne triedilo a riešilo účel nádoby na triedený odpad.

Nitra – ÁNO

PhDr. Andrej Jančovič, referent – redaktor, Útvar propagácie a Cestovného ruchu, Mestský úrad v Nitre

Separovaný zber je v Nitre celoplošne zavedený už viac ako 10 rokov. Na oddelený zber slúžia farebne odlíšené kontajnery, (modrý – papier, žltý – plast, zelený – sklo) ktoré sú rozmiestnené v dosahu cintorínov, prípadne v zberných dvoroch mesta. Zabezpečené sú i kontajnery na organický odpad. Mesto Nitra v roku 2012 vynaložilo na separovaný zber (bez prevádzky zberných dvorov) 106 124 eur. Priamo na cintorínoch je zatiaľ menší záujem o recykláciu, ale dúfame, že sa to zlepší. V roku 2012 mesto Nitra vyseparovalo z komunálneho odpadu (bez drobného stavebného odpadu) na svojom území 3 462 ton.

Zvolen – NIE

Ing. Karol Boček, Mestský úrad Zvolen

Mesto Zvolen nezabezpečuje separovaný zber na cintorínoch.

Trebišov – ÁNO

Lubomír Štefanko, riaditeľ mestských cintorínov v Trebišove

Na našich cintorínoch zbierame zložky komunálneho odpadu ako sú papier, sklo a plasty. Zároveň separujeme zelený odpad. Deje sa to už pár rokov, a dôvodom je ochrana životného prostredia. Zhodnocovanie tohto odpadu zabezpečujú materské Technické služby mesta Trebišov a ich separačné stredisko. Záujem o separovaný zber na cintorínoch nie je adekvátny vynaloženému úsiliu.

Bardejov – ÁNO

Marián Novický, zástupca riaditeľa Bardejovského podniku služieb Bapos, mestský podnik Bardejov

Na území nášho mesta a v prímestských častiach sa vykonáva separácia odpadov už niekoľko rokov. Separácia odpadov z mestských cintorínov obnáša iné špecifiká ako bežná separácia odpadov. Prináša problém, ktorý sa dá veľmi ťažko v našich súčasných podmienkach riešiť, hlavne z dôvodu atypického

zloženia cintorínskeho odpadu. Závisí v podstate na možnostiach rozpočtu obcí, technickom vybavení cintorínov a dobrovoľnosti obyvateľov resp. nájomcov hrobových miest vznikajúci odpad rozoberať a triediť. Zo skúseností vieme, že odpady vznikajúce na miestnych cintorínoch majú charakter zmiešaných odpadov, obsahujúcich v podstate kytice, ktorých súčasťou sú živé alebo umelé kvety, ihličie, ozdoby, stužky, celofány a pod., vence s obsahom slameného, hoblinového, papierového alebo PVC podkladu, drôtov, ihličia, umelých prvkov a taktiež ozdobných stúh, sklenené a umelé obaly sviečok, sklenené kryty lúč, zelený trávny odpad z hrobových miest, kamienky, drobná architektúra z rôznych materiálov podliehajúca časovému poškodeniu, PET fľaše ale aj igelitové tašky a bežný komunálny odpad.

Na hlavnom mestskom cintoríne máme umiestnené veľkoobjemové kontajnery na zmiešaný odpad, ale aj 1 100 litrové nádoby použiteľné na sklo, plasty, PET fľaše, obaly zo sviečok, vázy, kov. Okrem toho správa cintorína zabezpečuje pravidelné triedenie biologického odpadu vznikajúceho pri kosení verejných priestranstiev cintorínov, odburiňovaní chodníkov a pri úprave ich verejnej zelene. Tieto zložky sa vyvážajú na vlastný náklad a sú spracované na kompost a štiepku.

Užívatelia hrobových miest (hlavne staršia generácia a mládež) doposiaľ odmietajú rozoberať kytice, vence a rôzne ozdoby, dokonca na mnohých miestach, hlavne v okrajových častiach okolo oplotenia ale aj medzi hrobmi, vytvárajú vo večerných hodinách čierne skládky, ktoré správa a údržba z dôvodu anonymity pôvodcov následne likviduje. Z uvedených dôvodov sa náklady na likvidáciu odpadu čiastočne ušetrí iba v adekvátnom objeme, v akom správca vo vlastnej réžii vyvezie získaný biologický odpad, kovy a prípadne starý papier z administratívy, po odpočítaní nákladov na odvoz a uloženie. Zastávame názor, že recyklácia cintorínskeho odpadu v našich podmienkach bude možná iba za podmienky zavedenia kamerového systému a uplatňovanie následných sankcií. Z finančného hľadiska sa zatiaľ tento zámer realizovať nepripravujeme.

Nakoľko triedenie odpadov je na miestnych cintorínoch, dá sa povedať, ešte iba v plienkach a národ sa k nemu stavia odmietavo, bude zrejme ešte pár rokov trvať, kým si obyvatelia zvyknú na tento náročnejší spôsob likvidácie odpadov. Zamestnanci správy cintorínov podľa možnosti priebežne upozorňujú nájomníkov hrobových miest a návštevníkov mestských cintorínov na to, aby pri odstraňovaní starých vencov a kytíc odstránili aspoň ich biologické časti a vhodili ich do kontajnera na bioodpad, avšak odozva je zväčša taká, že vznikajúci odpad užívatelia odstraňujú až vtedy, keď sa zamestnanci správy v ich blízkosti nenachádzajú. Aj napriek tomu, že je tento postup zdĺhavý a zložitý, veríme, že si naň postupne zvykneme ako na separáciu v domácnostiach. Občania si musia uvedomiť aj to, že len jeho dodržiavaním sa nám podarí odpad odvezený na skládku znížiť na minimum a čo je veľmi dôležité, je to cesta na udržanie poriadku na cintoríne, ktorý je miestom odpočinku ich zosnulých.

Malacky – NIE

Mgr. Michaela Janotová, vedúca oddelenia marketingu a tlačová tajomníčka

Mesto Malacky zatiaľ na cintorínoch nerobí triedený zber odpadu, hlavne na starom cintoríne nie je dostatok miesta na nové nádoby. Ak vyriešime, kam budeme voziť biologický odpad z mestskej zelene, mohli by sme zaviesť zber bio - odpadu aj na cintorínoch, ale iba pomocou menších nádob. Také sú zatiaľ plány do blízkej budúcnosti.

Marcel Lincényi, foto archív redakcie

Pýtali sme sa na ÚDZS SR

Prehliadky zosnulých čaká reforma

Na Slovensku je poverených vyše 7 100 lekárov, ktorí vykonávajú obhliadky mŕtvych mimo nemocničných zariadení. O činnosti prehliadajúcich lekárov, ako aj úprave legislatívy za účelom skvalitnenia tejto činnosti sme sa rozprávali s predsedníčkou Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS) MUDr. Monikou Pažinkovou, MPH.

- úrad pre
- dohľad nad
- zdravotnou
- starostlivosťou

pre dospelých a tiež lekári Lekárskej služby prvej pomoci (LSPP). Je počet prehliadajúcich lekárov dostatočný?

Prehliadky mŕtvych mimo nemocničných zariadení vykonávajú lekári SLaPA pracovísk úradu, ako aj vyššie spomenutí lekári. Celkovo má úrad na Slovensku poverených vyše 7 100 lekárov. Počet poskytovateľov zdravotnej starostlivosti je síce dostatočný, ale redukciou počtu LSPP vznikol problém so zabezpečením prehliadky mŕtvych tiel v teréne.

Vysoký počet prehliadajúcich lekárov je daný povereniami vydanými úradom v roku 2005 a následným, až dodnes

Na Slovensku obhliadky mŕtvych v teréne okrem odborníkov z pracovísk Súdneho lekárstva a patologickej anatómie (SLaPA) vykonávajú aj lekári všeobecnej starostlivosti pre deti a dorast, lekári všeobecnej starostlivosti

trvajúcim aktívnym záujmom a účasťou lekárov na školeniach organizovaných lekármi SLaPA pracovísk úradu. Takýto vysoký počet prehliadajúcich lekárov je však ťažko manažovateľný, čo do organizačnej ako aj odbornej úrovne. Vedenie úradu preto navrhlo komplexnú legislatívnu úpravu viacerých zákonov tak, aby bola zabezpečená vyššia úroveň prehliadky mŕtvych.

Koľko obhliadok mŕtvych dokopy uskutočnili lekári v minulom roku?

Prehliadajúci lekári vykonali v minulom roku 51 968 obhliadok mŕtvych.

Niektorí súdni lekári sa vyjadrili, že zosnulí sú pochovávaní, alebo spopolnení bez vykonanej pitvy aj z dôvodu nízkej odbornosti prehliadajúcich lekárov. Na základe akých odborných kritérií vyberá ÚDZS zmluvných lekárov pre túto činnosť?

Pokiaľ majú niektorí súdni lekári takúto vedomosť, nech sa obrátia priamo na úrad alebo na orgány činné v trestnom konaní. Úrad vykonáva školenia lekárov s pokrytím všetkej potrebnej agendy výkonu prehliadky mŕtveho v nemocničnom zariadení ako aj mimo neho na najvyššej odbornej úrovni.

Vypisuje ÚDZS na miesto prehliadajúceho lekára výberové konanie?

Úrad sa pri certifikovaní a povereniach prehliadajúcich lekárov na výkon prehliadky mŕtveho riadi platnými zákonnými normatívmi.

Prednosta Ústavu súdneho lekárstva a medicínskych expertíz Jesseniovej lekárskej fakulty UK a UNM v Martine prof. MUDr. František Novomestský, PhD. (foto vpravo) odporúča prehodnotiť počet prehliadajúcich lekárov a trvať na kvalifikovaných obhliadkach založených na zodpovednosti.

Plánuje ÚDZS upravovať počty lekárov, respektíve zmenu kritérií pri ich výbere?

Úrad aktívne, najmä legislatívne, pripravuje komplexnú reformu prehliadkového systému na Slovensku. Momentálne na túto tému prebieha konštruktívna diskusia s kompetentnými odborníkmi a inštitúciami na medzirezortnej úrovni.

Čo sa deje s výberovým konaním na zvoz zosnulých na pracoviská ÚDZS v celoslovenskom vnímaní a prečo sa predlžujú staré zmluvy s pohrebnými službami na tento zvoz?

Úrad aktuálne rieši vyhlásenie verejného obstarávania na zvoz mŕtvych na výkon pitvy, o čom už bol informovaný aj predseda redakčnej rady pán Ladislav Stríž. Do doby ukončenia verejného obstarávania je nutné zabezpečiť zvozy mŕtvych na výkon pitvy, čo sa do jeho ukončenia rieši podpísaním dodatkov k platným zmluvám.

V Bratislave sa údajne pripravuje vznik koronárneho pracoviska, ktoré bude mať na starosti obhliadky mŕtvych v bratislavskom kraji. Podieľa sa ÚDZS na vzniku takéhoto pracoviska, alebo nie?

O vzniku takého pracoviska nemáme vedomosť. Zo strany úradu je naopak snaha odborne skvalitniť prehliadky mŕtvych a centralizovať ich na jednotlivé pracoviská SLaPA s odbornou garanciou vedúcich lekárov. Tí budú manažovať rozpis prehliadajúcich lekárov v spádovej oblasti pracoviska. Je to však dlhodobý proces vedúci k zodpovednejšiemu a efektívnejšiemu systému prehliadok, čo patrí k prioritám vedenia úradu.

Ako bude zabezpečené to, aby koronárne pracovisko nespôlpracovalo s jednou, alebo viacerými vybranými pohrebnými službami?

Viď predchádzajúca odpoveď.

Pohrebné služby sa často sťažujú, že obhliadajúci lekár nevypíše potrebné dokumenty (List o prehliadke mŕtvom) na mieste, ale požaduje od pohrebnej služby, aby si pre dokumenty prišli na jeho ambulanciu. Je to v súlade so zákonom?

V § 42 ods. 2 zákona 576/2004 Z. z. je uvedené, že

prof. MUDr. František Novomestský, PhD.

predsedníčka Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou MUDr. Monika Pažinková, MPH.

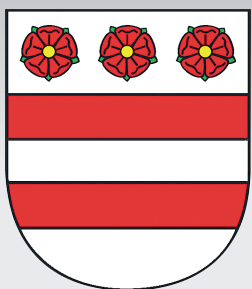
prehliadku mŕtveho tela vykoná lekár poverený úradom. Lekár, ktorý vykoná prehliadku mŕtveho tela, vyplní list o prehliadke mŕtveho a štatistickom hlásení o úmrtí. Podobne v Metodickom usmernení č. 9/14/2005 k vykonávaniu prehliadky mŕtveho tela a vykonávaniu pitvy v článku 2 ods. 1 je uvedené, že ak prehliadajúci lekár po prehliadke mŕtveho tela nenariadi pitvu, vyplní list o prehliadke mŕtveho v štyroch vyhotoveniach. V prípade, ak prehliadajúci lekár v zmysle § 48 zákona č. 581/2004 Z. z. nariadi pitvu, vyplní list o prehliadke mŕtveho v štyroch vyhotoveniach. Z vyššie citovaných normatívov teda vyplýva, že takáto prax nie je nikde uzákonená alebo takto definovaná.

Aký máte názor na rozdávanie vizitiek pohrebných služieb (tzv. odporúčania) a nekalú spoluprácu zdravotníckeho personálu pri prípadoch úmrtia pacienta?

Paragraf 32, ods. 1, pís. b) zákona 131/2010 o pohrebníctve definuje takéto konanie ako priestupok: „Priestupku na úseku pohrebníctva sa dopustí ten, kto ponúka, propaguje a informuje o pohrebných službách v zdravotníckom zariadení, v zariadení sociálnych služieb a na pracovisku úradu pre dohľad a v ich areáloch.“ Pri podozrení zo spáchania takéhoto priestupku treba informovať Regionálny úrad verejného zdravotníctva.

Marcel Lincényi, foto poskytol ÚDZS a Pavel Ondera

V Prešove plánujú rozširovať cintorín Solivar

Slovo majú primátori

V tomto čísle nášho magazínu prinášame rozhovor s JUDr. Pavlom Hagyarim, primátorom Prešovského samosprávneho kraja. Blížšie sme sa venovali situácii hrobových miest v Prešove, plánovaným zmenám a virtuálnym cintorínom, po ktorých začína byť stále väčší dopyt. Mesto Prešov patrí k prvým na Slovensku, ktoré prišlo s takouto internetovou novinkou.

Miesta posledného odpočinku sú neoddeliteľnou súčasťou všetkých miest. Aký je Váš postoj k tejto téme? Údržbu miest posledného odpočinku má na starosti mesto Prešov, alebo je to zverené do rúk súkromných organizácií?

Cintoríny sú vnímané ako miesto spomienok na našich predkov. Máme záujem o to, aby toto miesto bolo dôstojné. Chceme rozvíjať a revitalizovať staré cintoríny v meste. Vlastníkom cintorínov je mesto Prešov, správcou sú Technické služby mesta Prešov.

Máte nejaké návrhy ako primátor mesta Prešov na zlepšenie pohrebných služieb v meste, či organizáciu cintorínov?

Jednotlivé návrhy sú prerokované na predstavenstve spoločnosti a ja ako primátor sa týchto predstavenstiev zúčastňujem. Jednotlivé návrhy by sme však ešte nechceli konkretizovať, kým nebudú reálne.

Koľko cintorínov mesto spravuje? Nachádza sa v meste Prešov krematórium alebo popri prípade plánujete vytvoriť niečo obdobné vo vašom krajskom meste?

Mesto spravuje osem cintorínov, a to: Hlavný cintorín, Solivar, Kalvária, Nižná Šebastová, Solnobanský, Dúbrava,

JUDr. Pavel Hagyar, je primátorom krajského mesta Prešov od roku 2006. V roku 2011 získal titul „Primátor Slovenska“. Vyštudoval právnickú fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach a postgraduálne štúdium na Karlovej univerzite v Prahe. Stal sa členom Slovenskej delegácie vo Výbore regiónov EÚ v pozícii náhradníka, členom Slovenskej advokátskej komory. Tiež je členom medzinárodnej advokátskej asociácie, spolujateľom advokátskych a rodinných firiem v Prešove, ďalej členom Aliancie advokátov. JUDr. Pavel Hagyar a je aj prezidentom Únie miest Slovenska.

Zlatobanský a Pod Šalgovíkom. V meste sa toho času nenachádza krematórium. Táto otázka je aktuálna, pretože tu krematórium chýba, ale momentálne to nie je prioritou.

Ako sú na tom hrobové miesta na jednotlivých cintorínoch v Prešove? Je ich dostatok, alebo nedostatok? Uvažuje mesto v budúcnosti s výstavbou nového cintorína popri prípade krematória, alebo nad rekonštrukciou starších častí mestských cintorínov?

Momentálne je v meste nedostatok hrobových miest a mesto chystá stavbu cintorína v časti Solivar. Pôjde však o rozšírenie existujúceho cintorína. V minulom roku bola obnovená napríklad rozlúčková miestnosť, kde sa môže rodina pred obradom rozlúčiť so svojim blízkym.

Ceny na miestach posledného odpočinku neustále stúpajú. Ako sa pohybuje ceník za klasické hrobové miesta a urnové miesta v meste Prešov?

Momentálne je to 120 eur na 10 rokov za klasické hrobové miesto, 80 eur za detské hrobové miesto a rovnako 80 eur za urnové miesto.

Čo sa týka bezpečnosti, čo podniká mesto Prešov v súvislosti s ochranou majetku pozostalých na cintorínoch?

V niektorých mestách začínajú zavádzať kamerový systém na cintorínoch. Mysleli ste na niečo také?

Bezpečnosť cintorínov zabezpečujeme v spolupráci s mestskou a štátnou políciou. Uvažujeme aj o kamerovom systéme, je to aj otázka financií. Rozhodovať o tom bude predstavenstvo spoločnosti Technických služieb mesta Prešov, ako správca cintorína. V bežnom režime máme počas dňa cintoríny pre verejnosť otvorené a priebežne ich kontrolujeme. Na noc sa cintoríny zamykajú. Môžeme vyjadriť len ľútosť nad tým, že ľudia si dokážu ubližovať a kraťajú aj na tomto pietnom mieste, aj keď v meste Prešov registrujeme tieto prípady len ojedinele.

Vo viacerých mestách je na cintorínoch problém s vandalmi a zloďmi. Aké máte skúsenosti na Prešovských cintorínoch? Robíte niečo preto, aby ste eliminovali krádeže, ktoré sú určite veľmi populárne počas hromničiek?

Počas Sviatku všetkých svätých a Pamiatky zosnulých sme minulý rok pripravili novinku, tri najväčšie cintoríny (hlavný cintorín, cintorín na Solivare a v Nižnej Šebastovej) boli otvorené nonstop. Počas týchto dní sme mali na týchto miestach zabezpečenú aj strážnu službu. Možnosť navštíviť v tomto období cintorín aj po 22. hodine sa stretla s pozitívnym ohlasom.

Prešov, ako jedno z mála miest, má k dispozícii na internete virtuálny cintorín. Je to veľmi inšpirujúce pre občanov ako

aj pre ďalšie mestá a ich cintoríny. Ako to funguje a aké sú podmienky používania týchto webových stránok? Dajú sa využiť aj zo zahraničia?

V minulom roku sme spustili naplno stránku pohrebnictvo-po.sk a virtuálny cintorín bol len akousi pridanou hodnotou tejto stránky. Chceli sme verejnosti ponúknuť možnosť aj na diaľku zapáliť sviečku na hrobe blízkych. Virtuálny cintorín však nie je len o tejto službe, ktorú využívajú najmä Prešovčania v zahraničí. Je to aj databáza hrobových miest na našich cintorínoch, kde si na mape môžete vyhľadať konkrétne hrobové miesto. Služba aj na kontrolu neplatičov za hrobové miesta. Stránka pohrebnictvo-po.sk však ponúka napríklad aj návod, ako postupovať v prípade úmrtia príbuzného či hodiny, kedy sú mestské cintoríny otvorené. Od októbra minulého roka stránku navštívilo viac ako 31 000 ľudí.

Aké boli ohlasy verejnosti na niečo také, na Slovensku netypické, ako internetový virtuálny cintorín? Boli záporného alebo kladného charakteru? Navštívili tieto webové stránky aj občania žijúci v zahraničí, resp. funguje to aj pripojením sa z iných krajín sveta alebo len zo Slovenska?

"Chceli by sme zaviesť možnosť virtuálnych sviec a kytiek na cintorínoch. Išlo by o službu, kde by si človek zakúpil na internete kyticu alebo sviečku pre svojho zomrelého príbuzného a pracovník mesta by túto kyticu odniesol na hrob."

Zaznamenali sme veľmi pozitívnu odozvu, podľa našich zistení sa na našu stránku a na virtuálny cintorín prišli pozrieť ľudia z 9 krajín sveta. Aj Prešovčania využívajú ponúkanú službu. Zaznamenali sme aj zopár negatívnych spätých väzieb, ktoré nám pomáhajú skvalitniť služby pre občanov. Niektoré služby, ktoré ponúka stránka, ešte stále skvalitňujeme.

Plánujete ešte nejaké novinky vo virtuálnych cintorínoch na internete, ako napríklad nejaké doplnky pre príbuzných zosnulých a pod.? A v prípade známych osobností z vášho kraja, máte nejaké nápady na vylepšenie ich miest odpočinku?

Chceli by sme zaviesť možnosť virtuálnych sviec a kytiek na cintorín. Išlo by o službu, kde by si človek zakúpil na internete kyticu alebo sviečku pre svojho zomrelého príbuzného a pracovník mesta by túto kyticu odniesol na hrob. Zároveň plánujeme zviditeľniť významné osobnosti, ktoré sú pochované na našich cintorínoch. K ich hrobovým miestam by sme chceli priradiť aj životopis osobnosti a to, aký mali význam práve pre mesto Prešov.

Rozprával sa PhDr. Marcel Lincényi, foto archív mesta

Premiestňovanie ľudských ostatkov vykonáva pohrebná služba

Vo väčšine prípadov sa pohrebom pozostalí rozlúčia so svojimi blízkymi. Sú však situácie, keď po pohrebe vznikne podozrenie zo zámeny tela, vyplynú nové okolnosti okolo smrti zomrelého, alebo sa pozostalí rozhodnú presunúť svojich blízkych na iné miesto. Vtedy je potrebné spraviť exhumáciu telesných pozostatkov. Na právne a zdravotné podmienky exhumácií sme sa pýtali hlavného hygienika Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ) SR prof. MUDr. Ivana Rovného, PhD., MPH., nakoľko úrad dozoruje zákon o pohrebníctve, ktorý upravuje exhumácie na Slovensku.

EXHUMÁCIE na Slovensku

Zákon o pohrebníctve hovorí, že ľudské ostatky je možné exhumovať na príkaz sudcu, prokurátora, alebo na žiadosť obstarávateľa pohrebu, respektíve, v prípade jeho smrti, inej blízkej osoby. Čo všetko je ešte potrebné pre vykonanie exhumácie?

Ľudské ostatky je možné exhumovať na príkaz sudcu alebo prokurátora, alebo na žiadosť obstarávateľa pohrebu alebo blízkej osoby, ak obstarávateľ pohrebu už nežije. Taktiež na žiadosť obce, ak bola obstarávateľom pohrebu. Žiadosť o exhumáciu žiadateľ podáva prevádzkovateľovi pohrebiska, na ktorom sú ľudské ostatky uložené. Musí obsahovať:

- vyjadrenie regionálneho úradu verejného zdravotníctva, ak ide o ľudské ostatky pred uplynutím tlecej doby (menej ako 10 rokov od pochovania),
- list o prehliadke mŕtveho,
- nájomnú zmluvu vydanú prevádzkovateľom pohrebiska, ak budú ľudské ostatky uložené na inom pohrebisku,
- identifikačné údaje prevádzkovateľa pohrebnej služby, ktorý ľudské ostatky prevezie.

V akých prípadoch ÚVZ SR odporúča obstarávateľovi pohrebu alebo blízkej osobe požiadať o exhumáciu a v akých situáciách vôbec nie?

Úrady verejného zdravotníctva neodporúčajú obstarávateľovi pohrebu požiadať o exhumáciu.

V zákone sa ďalej uvádza, že žiadosť o exhumáciu podľa odseku 7 žiadateľ podáva prevádzkovateľovi pohrebiska, na ktorom sú ostatky uložené. Registruje ÚVZ SR realizované exhumácie?

Úrady verejného zdravotníctva vydávajú vyjadrenia k exhumáciám ľudských ostatkov uložených v zemi po dobu kratšiu ako je tlecia doba. Počet týchto exhumácií je evidovaný na mieste príslušných regionálnych úradoch verejného zdravotníctva.

Koľko exhumácií ľudských pozostatkov uložených v zemi po dobu kratšiu ako je tlecia doba bolo na Slovensku vykonaných v roku 2012? Pri akých okolnostiach žiadatelia najčastejšie požadovali takýto úkon?

Takýchto exhumácií je ročne niekoľko, minulý rok išlo o cca 9 exhumácií. Obstarávateľ pohrebu alebo príbuzní niekedy po predbežnom pochovaní premiestnia svojich blízkych

mŕtvych do iného hrobu, napríklad v prípade sťahovania alebo dodatočnej identifikácii mŕtvych osôb a podobne.

Podľa zákona o pohrebníctve musia byť ľudské ostatky uložené v hrobe najmenej do uplynutia tlecej doby, ktorá podľa zloženia pôdy musí trvať najmenej 10 rokov. Sú aj iné zdravotné podmienky, pre ktoré sa exhumácia nesmie vykonávať?

Exhumácia nemôže byť vykonaná v zmysle 4 zákona č. 131/2010 Z. z. v prípade, ak osoba, ktorej ľudské ostatky patria, bola v čase úmrtia nakazená nebezpečnou chorobou. Práve z tohto dôvodu musí byť pri exhumácii jedným z dokladov List o prehliadke mŕtveho a štatistické hlásenie o úmrtí. Nebezpečné choroby sú uvedené v § 3 ods. 9 zákona č. 131/2010 Z. z.

V ktorých prípadoch vydali regionálne úrady verejného zdravotníctva vyjadrenie, ak išlo o ľudské ostatky pred uplynutím tlecej doby?

Väčšinou ide o prípady premiestnenia ľudských ostatkov z jedného hrobu do druhého buď v rámci toho istého pohrebiska, alebo iného pohrebiska.

Ilustračné foto -op-

Ktoré osoby, respektíve inštitúcie, sú oprávnené na Slovensku vykonávať exhumácie?

Činnosť pri nakladaní s ľudskými ostatkami patrí pod činnosti, ktoré vykonáva pohrebná služba podľa § 8 zákona č. 131/2010 Z. z. Vykonávať exhumácie sú teda oprávnení prevádzkovatelia pohrebných služieb.

Zúčastňuje sa zástupca ÚVZ SR, respektíve predstaviteľ regionálneho úradu verejného zdravotníctva SR na exhumáciách?

Zástupca orgánu verejného zdravotníctva sa exhumácie nezúčastňuje.

Zúčastňuje sa pri exhumácii zástupca policajného zboru, respektíve, kto musí byť prítomný pri presune telesných pozostatkov?

Pri exhumácii musí byť prítomný zodpovedný zástupca prevádzkovateľa pohrebiska, na ktorom sú ostatky uložené a prevádzkovateľ pohrebnej služby, poverený na vykonanie exhumácie žiadateľom o exhumáciu.

Čo sa deje s ľudskými ostatkami, ktoré sa exhumujú?

S ľudskými ostatkami nakladá poverená pohrebná služba. Ide o prevoz ľudských pozostatkov, ich dočasné uloženie v chladiacom zariadení, respektíve prevoz na iné pohrebisko alebo podľa požiadaviek orgánov činných v trestnom konaní.

Podľa zákona hradí náklady na exhumáciu ten, kto o ňu požiadal. Má ÚVZ SR vedomosť o priemerných nákladoch na takýto úkon?

Úrady verejného zdravotníctva nemajú vedomosť o nákladoch na exhumáciu.

Je možné vrátiť exhumované ostatky naspäť do hrobu, respektíve hrobky? Môžu sa tieto ostatky následne spopoliť?

Exhumované ostatky sa musia vrátiť do hrobu, alebo sa môžu odvieť na kremáciu podľa vôle obstarávateľa pohrebu.

Pripravil Marcel Lincényi, foto ÚVZ a Pavel ondera

Medializované exhumácie

Tragická nehoda v Smolensku

Exhumácie telesných pozostatkov obetí tragickej havárie poľského prezidentského špeciálu v Smolensku potvrdili zámenu viacerých tiel. Pochybnosti vyvolalo označovanie telesných pozostatkov obetí ruskou stranou. Exhumácie v roku 2012 potvrdili zámenu telesných pozostatkov najmenej štyroch ľudí, vrátane niekdajšej členky vedenia nezávislých odborov Solidarity Anny Walentynowiczovej a posledného poľského prezidenta v exile Ryszarda Kaczorowského. Nepotvrdené informácie z poľskej metropoly hovoria o tom, že malo ísť aj o zámenu telesných pozostatkov kaplána Kaczynských Zdzisława Króla a ďalšieho duchovného, rektora Univerzity kardinála Stefana Wyszyńskiego, profesora Ryszarda Rumianka.

Jásir Arafat

Ruskí odborníci a súdni lekári zo Švajčiarska v novembri 2012 exhumovali telesné pozostatky bývalého palestínskeho vodcu Jásira Arafata. Francúzski súdni vyšetrovatelia otvorili vyšetrovanie príčin jeho smrti na podnet Arafatovej vdovy Suhy, keďže panovalo podozrenie, že mohol byť otrávený. Arafat zomrel v novembri 2004 vo francúzskej vojenskej nemocnici mesiac po tom, ako náhle ochorel. Prípad ožil v lete 2012, keď švajčiarske laboratórium oznámilo, že v Arafatovom odeve

Hrob kňaza a prezidenta, Jozefa Tisu na Martinskom cintoríne v Bratislave

našli výrazné stopy po rádioaktívnom prvku polónium Po-210. Z toho vyplynuli podozrenia, že Arafat mohol zomrieť na následky otravy.

Jozef Tiso

Exhumácia hrobu Jozefa Tisa na bratislavskom Martinskom cintoríne v roku 2007, ktorú dala spraviť spoločnosť Andreja Hlinku potvrdila, že nájdené telesné pozostatky a ďalšie predmety patria prezidentovi vojnovjej Slovenskej republiky. Vzhľadom na výsledky genetických testov telesné pozostatky Tisa uložili v hrobke Nitrianskej diecézy spolu s ostatnými kanonikmi. Pri exhumácii tela sa našli osobné predmety nebohého, okuliare v puzdre, zvyšky ruženca, topánky, ktoré nosil pri procese i zachovaný kolárík a zvyšok štóly, ktoré mu vložil pochováajúci kňaz Jozef Stašo pri pohrebe do truhly. Porovnanie DNA Tisových pozostatkov a DNA jeho synovca Štefana Tisa vykonala firma DNA – Confidence vo Viedni. Výsledky potvrdili rodovú príbuznosť a pravosť exhumovaných pozostatkov.

Kamenárstvo - fotokeramika

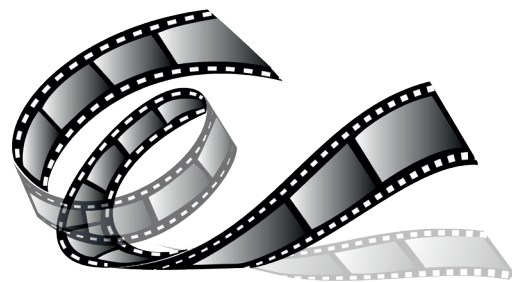
DRAGO 0903 718 032

prevádzka Ružinovský cintorín

Priekopnícka 23, 821 06 Bratislava

Spomienka na Bohom nadaného Pána herca

Jozefa Kronera

Rodák zo Staškova pri Čadci, slovenský herec 20. storočia a jeho postavy vo filmoch Jánošík I. a II., Kubo, Obchod na korze, Rysavá jalovica, Pacho, hybský zbojník, Sváko Ragan či Tisícročná včela. Legenda slovenského herectva Jozef Kroner zomrel pred 15 rokmi. Čím sa navždy zapísal do srdc Slovákov?

Talent mal v krvi

Jozef Kroner sa narodil 20. marca 1924 v Staškove pri Čadci. Pochádzal z dvanástich detí, zo železničarskej rodiny. Bola to rozvetvená herecká dynastia, keďže sa v nej v niekoľkých generáciách vyskytlo osem hercov. Nikdy sa nevenoval akademickému štúdiu herectva, ale talent naň mal jednoducho v krvi. „Slovenská povaha je taká. Trocha prikrčená, úslužná, pokorná, pracovitá, na chlieb natretá.“ Na takúto povahu spomína aj Jozef Kroner, keď v mnohých rozhovoroch približoval svoje detstvo na Kysuciach.

V dospelosti pracoval ako robotník v Trenčíne, neskôr sa stal vedúcim dielne v Považskej Bystrici. Jeho herecká kariéra sa začala veľmi spontánne. Svoje účinkovanie začínal v rôznych ochotníckych súboroch. Jeho divadelné začiatky sa viažu s Armádnym divadlom v Martine, kde pôsobil v rokoch 1948 až 1956.

Debutant dobil filmové dosky

Prvé profesionálne angažmán získal v Slovenskom komornom divadle v Martine, v Armádnom divadle, v rokoch 1948 až 1956. Ako 28-ročný hral postavu 70-ročného intelektuála Poležajeva v hre ruského dramatika Leonida Rachmanova. Od roku 1956 pôsobil v činohre Slovenského národného divadla v Bratislave až do roku 1984, kedy odišiel do dôchodku. Z lokálnej martinskej hviezdy sa v Kristových rokoch zrazu stal v cudzom meste outsiderom. Bratislavská divadelná elita sa na Jozefa Kronera pozerala ako na provinčného privandrovalca a vidieckeho eléva. Po čase však svojím majstrovským umení dokázal učiť aj jej. Jeho hereckým postavám nechýbalo človečenstvo, s pochopením pre ľudské slabôstky, s dávkou sedliackej múdrosti a nadhľadu. Majstrovsky sa pohyboval medzi humorom a tragikou. Pokoru vnášal do každej postavy.

Vášnivý herec i rybár na udici

Prirovnávali ho k legendárnemu Charliemu Chaplinovi. Známe sú všetkým jeho milé postavičky, ktoré stvárnil v mnohých domácich aj zahraničných filmoch. Ku Kronerovým nezabudnuteľným postavám patria napríklad postavy z filmov Adam Krt (Rysavá jalovica, 1970), Pacho Matrtaj (Pacho, hybský zbojník, 1975), Mišo (Mišo, 1979) či Martin Pichanda (Tisícročná včela, 1983). Zahral si i v známych seriáloch ako Slovácko sa nesúdi (1974), Sváko Ragan (1976) či Lekár umierajúceho času (1983). Film Obchod na korze, ktorý režírovali Elmar Klos a Ján Kadár získal pred 45 rokmi 18. apríla 1966 amerického Oscara v kategórii zahraničný film. Hlavnú úlohu si v ňom zahral práve legendárny slovenský herec Jozef Kroner (stvárnil postavu Tóna Brtku). V roku 1984 prekvapil vedenie Slovenského národného divadla výpoveďou. Spravil tak svojisky, sprievodným

Jozef Kroner s Vladimírom Gajdošíkom st. na futbalovom turnaji, ktorému prepožičal svoje meno (foto: Milan Mravec)

listom: „Pri všetkej skromnosti, dovoľm si tvrdiť, že by sa pre mňa, herca na vrchole tvorivých síl a plného chuti pracovať, našla primeraná rola. Dúfal som márne.“ Tieto riadky sa dostali i na verejnosť. Stalo sa tak po tom, ako dva roky nedostal v divadle nijakú úlohu.

Žije už len v spomienkach

Okrem herectva bol vášnivým rybárom a našiel si čas aj na písanie kníh Herec na udici, Herec nielen na udici, S kamerou a s udicou, Neobyčajný testament a O rybke Beličke. S herečkou Teréziou Hurbanovou-Kronerovou si založil rodinu. Spolu vychovali jediné dieťa – známou herečku Zuzku Kronerovú. V roku 1967 mu bol udelený titul zaslúžilý umelec, v roku 1978 titul národný umelec. Zomrel na rakovinu pľúc 12. marca 1998, týždeň pred svojimi sedemdesiatymi štvrtými narodeninami.

Jozef Kroner mal rád prírodu a bol vášnivým rybárom – predovšetkým excelentným muškárom, čo dokazuje aj táto snímka (foto: rodinný archív Kronerovcov)

Pamätná rola, v ktorej jeho postava skončila tragicky

Tisícročná včela

Sága murárskeho rodu Pichandovcov odohrávajúca sa prevažne na malej slovenskej dedine zachytáva časový úsek tridsiatich rokov (1887 – 1917). Prvá časť zachytáva život Martina Pichandu v časoch rozvoja murárskeho remesla. Jozef Kroner tam stvárnil manžela a otca troch detí, murára a roľníka. Je láskavý, má rád svoje deti, vychováva ich najlepšie ako vie. Nechodievajú do kostola, číta ateistické listy, knihy a často má ruhačské reči, ktoré mu vyčítajú farári, ale i manželka. Zadusí sa sklom, ktoré nechtiac prehltnie keď „hltá“ kúsky zladovateného vína. Po smrti sa v truhle predĺžil o päť centimetrov.

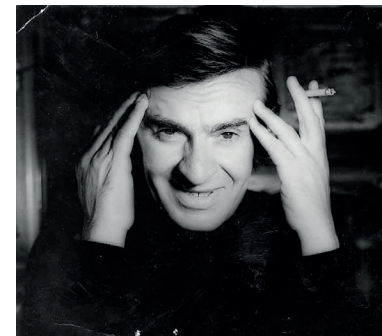
Spomína Vladimír Gajdošík, predseda Spolku rodákov Jozefa Kronera

Takto si ho pamätám ja

Môj otec (zomrel v tom istom roku ako Jozef Kroner) patril k spoluzakladateľom futbalového turnaja „O Kronerov pohár“, ktorý bude mať v júli už 42. pokračovanie a do roku 1997 ho Jožko Kroner osobne výkopom otváral aj odovzdával ceny. Boli s rodičmi dobrí priatelia a tak som sa v jeho blízkosti ocitol nielen na ihrisku, ale i u nás doma. Vnímam som ho s veľkým rešpektom a úctou. Mal veľmi rád deti, vedel im venovať čas, zobrať na kolená, zažartovať si, povedať nejakú riekanku. Bol pre nás ujo Kroner.

Od roku 2008, kedy sme si pripomenuli 10. výročie jeho úmrtia, cestujeme s členmi Spolku rodákov Jozefa Kronera a obdivovateľmi z rodného Staškova každoročne v marci do Slávičieho údolia k hrobu Jozefa a jeho manželky Terky. Tam sa stretávame so Zuzkou Kronerovou a Jankom Kronerom, položíme kvety, donesieme hrudku rodnej zeme, pomodlíme sa, zaspievame si, pospomínáme pri spoločnej večeri a pozrieme divadelné predstavenie – najčastejšie so Zuzkou v hlavnej úlohe.

Keď som bol malý chlapec, smial som sa na Kubovi, obdivoval v televízii Kubka a Maťka, potom Pacha, ktorý sa u nás v Staškove premietal v predpremiére. V dospelosti som „objavil“ Kronerovo herecké majstrovstvo aj vo vážnych postavách, ako bol Tóna Brtko z oscarového Obchodu na korze. Úžasná bola aj inscenácia O psíčkovi a mačičke. V súčasnosti

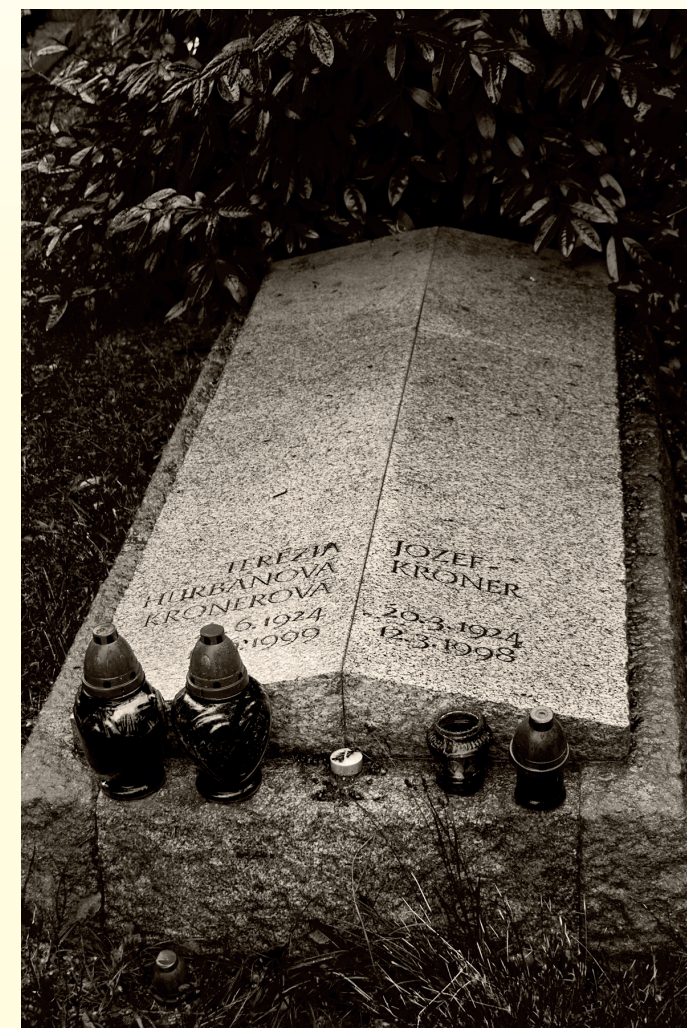
Pri kmetovskej
pätále snatke
si váš s vdákom
ovriece kozkava
vás milujúci
nezhadzuek
Jožo

Pozdrav Jožka Kronera svojim blízkym a priateľom (foto: rodinný archív Kronerovcov)

je pre mňa milá každá postava, ktorú Jožko stvárnil, vnímam ju omnoho intenzívnejšie ako kedykoľvek predtým.

Netrúfam si povedať nič o jeho nesplnených snoch. Rozprával som sa s desiatkami jeho priateľov, kolegov, rodákov aj príbuzných a všetci sa zhodli na troch veciach – geniálnom hereckom umení, človečenstve a skromnosti Jožka Kronera. Nesmierne si vážim, že sa nedal kúpiť politikmi a zrejme by nám vo svojej skromnosti vyčítal, prečo má pamätnú izbu v rodnom dome a chodník s umeleckými plastikami na motívy jeho filmov a hier.

Zuzana Voštenáková

Miesto posledného odpočinku, cintorín Slávičie údolie, Bratislava, foto: Pavel Ondera

Úmrtie v cudzine

Stratili ste blízkeho príbuzného pri pobyte v cudzine?

Pomôže vám veľvyslanectvo

Ani takéto prípady nie sú v praxi ojedinelé. Pomoc pri riešení prípadov úmrtia slovenských občanov v cudzine poskytne príslušné veľvyslanectvo, v ktorého konzulárnom obvode k úmrtiu došlo. Ako teda postupovať pri úmrtí za hranicami a kto vám môže pomôcť? Slovenské pohrebníctvo zisťovalo viac.

Manuál pre pozostalých 4. časť

Informácie má zastupiteľský úrad

Pri úmrtí v cudzine je vždy potrebné, aby bol informovaný zastupiteľský úrad (ZU) SR, v ktorého konzulárnom obvode k úmrtiu došlo. Ako hovorí Boris Gandel, hovorca ministerstva zahraničných vecí, zvyčajne sa o ňom dozvie oznámením miestnej polície, nemocnice, cez delegáta cestovnej kancelárie, alebo priamo od príbuzných zomrelého. „V prípade, ak ide o úmrtie osoby, ktorá nebola sprevádzaná blízkou osobou staršou ako 18 rokov, je zastupiteľský úrad povinný urýchlene vyzistiť príbuzných zosnulého spolu so všetkými dostupnými informáciami.“

V štátoch, ktoré sú obľúbenými dovolenkovými destináciami (Chorvátsko, Taliansko, Grécko, Egypt, Turecko, Bulharsko) dochádzalo podľa hovorca k úmrtiam predovšetkým v letných mesiacoch počas trvania sezóny. Išlo najmä o dopravné nehody, náhle ochorenia, či utopenia.

Postup pri úmrtí v zahraničí

Pokiaľ váš zosnulý príbuzný vycestoval do cudziny s cestovnou kanceláriou, alebo bol v zahraničí na služobnej ceste, vykoná zastupiteľský úrad úkony, ktorých zabezpečenie, vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, nemožno požadovať od vedúceho zázjazdu, zástupcov cestovnej kancelárie, či od zamestnávateľa zosnulého.

Čo to teda znamená v praxi?

„Ak dôjde k úmrtiu zosnulého, ktorý cestoval cez cestovnú kanceláriu a bol komerčne poistený pre tieto udalosti v cudzine, je to delegát cestovnej kancelárie, ktorý kontaktuje

poisťovňu a sprostredkováva súčinnosť pri riešení finančného krytia repatriácie mŕtveho a pri vybavovaní úmrtného listu,“ dodáva Boris Gandel. Slovenské veľvyslanectvo tiež zistí okolnosti, ktoré viedli k úmrtiu danej osoby v cudzine, ako je naložené s telom, či sa zosnulý zdržiaval v zahraničí sám, alebo v sprievode inej osoby. Všetky získané informácie postúpi písomne Operačnému stredisku Ministerstva vnútra SR, ktoré zabezpečí, aby ste boli ako príbuzní o úmrtí informovaní.

Súčinnosť úradu pri prevoze

Zastupiteľský úrad podľa slov hovorca poskytne pozostalým, respektíve obstarávateľom pohrebu, prípadne orgánom štátu, v ktorom došlo k úmrtiu, súčinnosť pri prevoze telesných pozostatkov zosnulého na Slovensko. „Alebo tiež pomáha pri vysporiadaní úmrtia v štáte, kde k nemu došlo, či už ide o spopolnenie v mieste úmrtia a doručenie urny, alebo pochovanie v mieste úmrtia.“ Úrad zabezpečí aj vystavenie sprievodného listu na prepravu telesných pozostatkov, ak si to situácia v danej krajine vyžaduje.

Zomrel vám príbuzný v krajine, kde neovládáte daný jazyk či pohrebné zvyklosti? Pokiaľ je to potrebné, úrad doplní sprievodný list prekladom do úradného jazyka štátu, z ktorého sa preprava uskutočňuje. Ak obstarávateľ potrebuje vykonať ďalšie potrebné úkony voči úradom a orgánom štátu v súvislosti s pohrebom, úrad má povinnosť vyžiadať si od neho písomné, notárom overené poverenie a čestné prehlásenie obstarávateľa, že uhradí všetky vzniknuté náklady súvisiace s jeho žiadosťou. Ak sa teda niekedy dostanete do podobnej situácie, okamžite kontaktujte zastupiteľský úrad v danej krajine.

Zuzana Voštenáková

MINISTERSTVO ZAHRA NIČNÝCH VE CÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Odpovedá Boris Gandel, hovorca
Ministerstva zahraničných vecí**

Na čo často ľudia zabúdajú pri úmrtí príbuzného v cudzine?

V prvom rade si musíme pripomenúť dôležitosť uzatvorenia komerčného poistenia pri cestách našich občanov do zahraničia. Jeho súčasťou by malo byť poistenie nákladov spojených s repatriáciou tela zosnulého do SR. A taktiež musíme zdôrazniť, že ani Európsky preukaz zdravotného poistenia nekryje náklady za repatriáciu. Z tohto dôvodu odporúčame všetkým občanom SR sa pred cestou do zahraničia dôkladne oboznámiť s poisťovnými podmienkami pred uzatvorením komerčného cestovného poistenia. Predídú tak možným finančným ťažkostiam pozostalých pri prevoze člena rodiny na Slovensko, ak zomrie napríklad počas dovolenky.

V prípade úmrtia slovenského občana v zahraničí informuje príslušný zastupiteľský úrad cez ministerstvo vnútra pozostalých o tragickej udalosti. Zastupiteľský úrad môže poskytnúť pozostalým informácie a súčinnosť pri prevoze pozostatkov na Slovensko, avšak samotný prevoz je plne v réžii pozostalých. Pozostalí i napriek ťažkej situácii musia myslieť na to, že je potrebné získať úmrtný list v krajine, kde ich rodinný príslušník skončil. S úmrtným listom vydaným v zahraničí sú pozostalí povinní požiadať Matričný úrad v mieste trvalého pobytu zosnulého o vydanie slovenského úmrtného listu, ktorý je potrebný na ďalšie konanie, získanie vdovského a sirotského príspevku.

Pýtala sa Zuzana Voštenáková

Čo prezradili štatistiky o úmrtí Slovákov v cudzine

- Ministerstvo zahraničných vecí v roku 2012 asistovalo pri 592 prípadoch úmrtia Slovákov v cudzine.
- Išlo predovšetkým o vyznenie príbuzných na Slovensku, sprostredkovanie pohrebnej služby, pomoc pri prevoze urny a telesných pozostatkov do našej krajiny, vybavenie príslušnej dokumentácie, vystavenie sprievodných listov a podobne.
- Najviac úmrtí bolo nahlásených z Česka – 371, zo Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska – 36, z Maďarska – 32, z NSR – 32, z Rakúska – 18, z Francúzska – 11, zo Švajčiarska – 11.
- Najčastejšími príčinami úmrtí sú infarkt myokardu, mozgová mŕtvica, nádorové ochorenia, autonehody, utopenia, samovraždy, úmrtia pri vykonávaní rizikových športov, ako je horolezectvo, ako aj úmrtia v dôsledku násilných trestných činov.

Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Boris Gandel, hovorca Ministerstva zahraničných vecí SR

Najznámejšie prípady úmrtia v cudzine v minulosti

Nehoda slovenského autobusu 7. 9. 2008 pri meste Gospič v Chorvátsku, ktorý havaroval v skorých ranných hodinách medzi mestami Split a Záhreb autobus z Košíc, smerujúci do chorvátskeho mesta Vodice. Podľa vyšetrovateľov mohol nehodu spôsobiť mikrospánok vodiča alebo defekt. Vozidlo zišlo z diaľnice, zdemolovalo asi 20 metrov dlhý pás zvodiadla a následne čelne narazilo do betónového mosta. Pri nehode zahynulo pätnásť Slovákov, vrátane dvoch šoférov autobusu.

Havária lietadla francúzskej leteckej spoločnosti Air France 447 1. 6. 2009. Zahynuli pri nej traja slovenskí občania. Lietadlo s 228 osobami na palube zmizlo z radarov nad Atlantickým oceánom pri brazílskom pobreží. Na zozname cestujúcich lietadla na linke Rio de Janeiro – Paríž, ktoré sa stratilo z radarov pri atlantickom pobreží Brazílie, boli celkovo traja Slováci.

Úmrtie slovenského horolezca v Japonsku v roku 2012. Pri výstupe na horu Fidži došlo z dôvodu zlých poveternostných podmienok k pošmyknutiu a pádu slovenského horolezca, ktorý utrpel ťažké zranenia s následkom smrti. Japonskí záchranári telo mŕtveho Slováka nenašli. Zaujímavosťou je, že až záchranári, ktorí pricestovali zo Slovenska našli telo hľadaného slovenského horolezca.

Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Nemáte na pohreb? Mesto sa o vás postará!

Až na niekoľko tisícok eur sa môže v mestách vyšplhať ročný účet za sociálne pohreby. Ak zosnulý nemá žiadneho príbuzného, ktorý by sa po jeho smrti zhostil úlohy usporiadať mu pohreb, alebo jeho blízki nemajú na to potrebné peniaze, mesto sa o neho musí postarať. Prikazuje mu to Zákon o pohrebníctve.

Čo hovorí o sociálnych pohreboch zákon?

§ 30 ods. 2 zákona č. 131/2010 Z. z.

Ak do 96 hodín od úmrtia nikto nezabezpečí pochovanie alebo ak sa nezistila totožnosť mŕtveho do siedmich dní od úmrtia, pochovanie zabezpečí obec, na ktorej území došlo k úmrtiu; ak nie je známe miesto úmrtia, pochovanie zabezpečí obec, v ktorej katastrálnom území sa ľudské pozostatky našli.

Pozreli sme sa do piatich vybraných krajských miest a zisťovali, koľko takýchto pohrebov ročne majú a aké sú ich finančné náklady s tým spojené.

Nitra

Ako hovorí Andrej Jančovič z útvaru propagácie a cestovného ruchu na Mestskom úrade v Nitre, v meste sídli Fakultná nemocnica, hospic a iné zariadenia poskytovateľov sociálnych služieb nielen pre obyvateľov mesta Nitry. „Veľakrát sa stane, že chorého bezdomovca privezú do nemocnice alebo hospicu, kde zomrie. Mesto či obec ho musí pochovať na vlastné náklady.“ Riešením by podľa neho bola zmena v zákone. Pochovávanie by mala zabezpečiť obec podľa miesta posledného trvalého bydliska zomrelého, prípadne riešiť formou refundácie nákladov. „Vzniknuté náklady vymáhamo cez dedičské konania. Nie sme zástancami splácania pohrebu. Stalo sa nám, že pohreb zabezpečilo mesto, pretože príbuzní odmietli zo pochovať, ale keď prišlo k dedičskému konaniu a zistili, že zostalo nejaké dedičstvo (byť, peniaze...), tak rýchlo zaplatili mestu pohrebne náklady,“ objasňuje Jančovič. Splátku pohrebných nákladov umožnia v prípade, keď o to pozostalí požiadajú písomne a s odôvodnením, prečo nezabezpečili pohreb.

Trenčín

Hovorkyňa mesta Trenčín, Erika Ságová spresňuje, že jeden sociálny pohreb v priemere stojí mesto 335 eur. „Všetko však závisí od druhu pohrebu a od toho, či je telo uložené do zeme alebo je spopolnené. Záleží to aj od okolnosti smrti zosnulého. Najviac sociálnych pohrebov je v období jesene a zimy, kedy najviac trpia ľudia bez domova.“ Sociálne pohreby sa však týkajú i ľudí, ktorí žijú v opatrovateľských zariadeniach, nemajú žiadnych príbuzných a ich finančná situácia im nedovoľuje odložiť si peniaze na zaplatenie nákladov spojených s pohrebnými službami.

„Sociálnych pohrebov pribúda pre zlú sociálnu a ekonomickú situáciu ľudí, ktorí majú problémy s nákladmi na život.

Financie na pohreb im nezostávajú. Istú úlohu zohráva aj nezáujem pozostalých podieľať sa na finančných nákladoch spojených s pohrebnými službami, alebo aj pre zlé dôchodkové zabezpečenie v starobe,“ tvrdí hovorkyňa. Nemalý problém má mesto tiež s vymáhaním peňazí za sociálne pohreby. Mestu sa vrátili financie na pohrebne služby za uplynulé tri roky iba v troch prípadoch, aj to iba preto, že išlo o korektných príbuzných. „Vždy ide o nepriamych príbuzných, preto mesto nemá dosah na vymáhanie pohľadávok. V dedičskom konaní nie je čo zdediť a príbuzní sa dedičstva vzdávajú“

Mesto Žilina

Pochovanie sociálne odkázaných ľudí zabezpečuje mesto na základe písomnej výzvy Fakultnej nemocnice s poliklinikou v Žiline alebo Súdnolekárskeho a patologicko-anatomického pracoviska. „Po zistení všetkých podstatných náležitostí o zosnulom potrebných k pochovaniu, objednáme služby spojené s pochovaním. Pochovanie zomrelých zabezpečujeme formou spopolnenia. V prípade zomrelej osoby, u ktorej nebola zistená totožnosť nemôžu byť telesné pozostatky spopolnené, musia byť uložené do zeme,“ objasňuje Pavol Čorba hovorca mesta Žilina.

Po spopolnení ľudských pozostatkov urna zostáva u prevádzkovateľa pohrebnej služby, ktorá zabezpečovala služby spojené s pohrebom. V prípade zistenia a dokázania totožnosti príbuzných, títo si môžu urnu do jedného roka prevziať. Po roku sa ukladá urna do spoločného hrobu. „Jeden pohreb v roku 2013 stojí mesto 385,59 eur. Každé nahlásenie úmrtia je náročné z dôvodu zisťovania možných príbuzných zomrelého, nakoľko oznamovateľ o úmrtí mestu neposkytne žiadne základné informácie o zomrelom. Mnohokrát sa stalo, že príbuzní nemali vedomosť o úmrtí svojho blízkeho a až na základe našej informácie zabezpečili pochovanie na vlastné náklady,“ tvrdí hovorca. Mesto sa zúčastňuje dedičského konania, pri ktorom si uplatňuje finančné náklady spojené so zabezpečením pohrebu zomrelého. Za posledné tri roky sa im náklady vrátili v dvoch prípadoch.

Pôžičky ani iné formy splácania pohrebu nie sú možné. „Pozostalý, ktorý spĺňa podmienky poskytnutia jednorazovej dávky v hmotnej alebo v sociálnej núdzi, môže formou žiadosti a na základe predloženia uhradenej faktúry požiadať o časť nákladov spojených s pohrebom zomrelého,“ uzatvára Pavol Čorba.

Prešov

Jeden sociálny pohreb bez obradu (pochovanie) stojí mesto 330 eur, kremácia bez obradu 300 eur. Potvrdila to Jana Jurčišinová, hovorkyňa mesta Prešov. „Kremácia bez obradu zahŕňa: zvoz

z patológie, rakvu, chladničku, kremáciu, matriku a odvoz do krematória v Košiciach. Pochovanie bez obradu zahŕňa: zvoz z patológie, rakvu, chladničku, matriku, výkop, spustenie a kríž.“ Mesto Prešov si v minulom roku uplatnilo na Okresnom súde v Prešove pohľadávky za rok 2012 aj za predchádzajúce roky. „Do dedičského konania sa neprihlasujeme, ale tieto pohľadávky vymáhame inou cestou. V roku 2012 sme mali 11 výziev na pochovanie zosnulého. Z toho sa ku zosnulému na náš apel a výzvu prihlásilo sedem rodín. Teda sedem pohrebov robili rodiny po našej výzve a štyri robilo mesto. Z týchto štyroch sme mali uhradený zatiaľ jeden pohreb,“ dodáva hovorkyňa.

Banská Bystrica

Martina Kanisová, hovorkyňa primátora mesta Banská Bystrica objasňuje, že jeden sociálny pohreb stojí mesto približne 255,28 eur. „V tejto sume je zahrnutá kremácia 138,76 eur, pohrebne služby v najnižšej cenovej relácii 116,52 eur bez obradu (rakva bezobradová, doprava, príprava rakvy). V cene za pohrebne služby nie je zahrnuté použitie chladiaceho zariadenia. Táto suma sa mení podľa počtu dní chladenia, a vo väčšine prípadov sa neučtuje vôbec.“ Za jeden deň použitia chladiaceho zariadenia sa účtuje 9,41 eur. Pokiaľ ide o sociálne pohreby v budúcnosti, je podľa Martiny Kanisovej predpoklad, že takýchto pohrebov bude, pravdepodobne, pribúdať. „Je to úzko spojené s nepriaznivou sociálnou situáciou pozostalých, od ich platobnej neschopnosti a neochoty pochovať svojho zosnulého.“ Náhradu trov si mesto uplatňuje v dedičskom konaní. Väčšinou ide o zosnulých, ktorí nezanechali žiadny majetok. „Mestu sa len v jednom prípade podarilo v rámci dedičského konania vymôcť trovy z pochovania zosnulého v roku 2009, ale dodnes nie sú peniaze poukázané. Tieto konania sú veľmi zdĺhavé,“ tvrdí hovorkyňa.

Zuzana Voštenáková

Sociálne pohreby (rok/počet/celková cena za pohreby v danom roku)

Nitra

rok 2010 – 4 pohreby – 722,16 €
rok 2011 – 6 pohrebov – 923,82 €
rok 2012 – 13 pohrebov – 2 451,19 €
rok 2013 (k 23. 5.) – 1 pohreb – 189,97 €

Trenčín

Rok 2010 – 5 pohrebov – 1 675 €
Rok 2011 – 3 pohreby – 1 005 €
Rok 2012 – 9 pohrebov – 3 015 €
Rok 2013 (k 23. 5.) – 2 pohreby – 670 €

Žilina

Rok 2010 – 6 pohrebov – 2 483,61 €
Rok 2011 – 4 pohreby – 1 603,35 €
Rok 2012 – 4 pohreby – 1 349,61 €
Rok 2013 (k 23. 5.) – 1 pohreb – 385,59 €

Prešov

Rok 2010 – 7 pohrebov – 1 890 €
Rok 2011 – 3 pohreby – 900 €
Rok 2012 – 4 pohreby – 1 200 €
Rok 2013 (k 23. 5.) – 0 pohrebov

Banská Bystrica

Rok 2010 – 4 pohreby – 1 140,52 €
Rok 2011 – 7 pohrebov – 1 995,91 €
Rok 2012 – 3 pohreby – 855,39 €
Rok 2013 (k 23. 5.) – 2 pohreby – 570,26 €

Zdroj: hovorcovia krajských miest

Veľkoobchod s urnami a pohrebnými pomôckami

URNY

Oceľ
Mosadz
Meď
Plast,
Drevo
Keramika

VOZÍKY

vozíky na kvety a vence

vozíky na prepravu truhiel

RÔZNE

prepravné vaky XXL

pohlčovače pachu
(spray, prášok)

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 033 7794594

reportáž Petra Kicoša

Keď sa obzeráme po našom malom Slovensku v čom všetkom pohrebné služby prevádzajú nebožtíkov, nájdeme od starých Š-1023 cez staré typy Mercedesov po moderné vozidlá takmer všetko. Pozrime sa aké sú trendy v okolitých štátoch, ktoré predstavili svoje produkty na výstave Memento v Poznani v novembri 2012. Zamerajme sa dnes na interiér, ktorý bezprostredne obklopuje prevážané ostatky a ktorý si pozostali najviac všímajú.

Memento - Poznaň - 2012

Na rozdiel od našich moderných ale strohých interiérov sme mali možnosť na výstave vidieť takmer umelecké diela, ktoré mali jediný cieľ, sústrediť všetku pozornosť na ostatky prevážané vo vozidle s poukazom na maximálnu hranicu piety a dôstojnosti. Samozrejme ide o vozidlá, ktorých účelom je hlavne dôstojná účasť v pohrebnom sprievode rýchlosťou korytnačky.

Ekologický pohrebný elektromobil od spoločnosti MELEX vhodný na mestské cintoríny, ktorý nahrádza klasický vozík s rakvou. Okrem nej dokáže odviesť i množstvo kvetinovej výzdoby, ktorú by inak musela pohrebná služba odvážať osobitne.

K videniu boli automobily s presklenou zadnou časťou i tzv. uzavreté, prípadne sa dali použiť na jednom a tom istom vozidle obidve varianty. Použité materiály s poukazom na detail by sme podobne mohli nájsť v tých najluxusnejších limuzínach sveta. Koža, lesklá či brúsená si tu podávala ruku s nerezovou oceľou s rôznou povrchovou úpravou. Dôraz bol kladený na osvetlenie interiéru a jeho variabilnosť. Použité svietidlá boli schopné nielen meniť intenzitu svitu, ale dokázali sa aj farebne prispôbiť farbe prevážanej schránky a kvetinovej výzdobe.

Automobily sú doslova našlapané elektronikou a hydraulikou, ktorá dokáže sama zvládnuť uloženie schránky, jej zasunutie do vozidla, upraviť horizontálnu i vertikálnu polohu či náklon. Samozrejmosťou je automatické zaistenie proti posunu, efektne pôsobilo i zatváranie zadných dverí bez zásahu ľudskej ruky na pokyn obsluhy vozidla z kabíny spolu s postupným stmavovaním osvetlenia. Na záver len dodáme, že kultúra posledných rozlúčiek je v okolitých štátoch na vysokej úrovni, ktorá sa odvíja od dopytu pozostalých. Sme zvedaví, kedy tento trend dorazí aj k nám na Slovensko.

Ďalšie fotografie z výstavy Memento 2012 nájdete na www.lauk.sk v kolónke: **Navštívili sme.**

Jednou z vedecko-výskumných oblastí medicínskeho odboru súdne lekárstvo je problematika toxikológie. O úmrtiach pri požití omamných a psychotropných látok sme sa rozprávali s doc. MUDr. Ľubomírom Strakom, PhD., ktorý je zástupcom prednostu Ústavu súdneho lekárstva a medicínskych expertíz Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Martine. Ústav je zaradený do siete pracovísk Univerzitnej nemocnice Martin.

Toxikologickými vyšetreniami neraz zachránili ľudské životy

Hovoríme so zástupcom prednostu Ústavu súdneho lekárstva a medicínskych expertíz JLF UK v Martine doc. MUDr. Ľubomírom Strakom, PhD.

V súdnom lekárstve sa pod toxickými látkami rozlišuje alkohol, kyseliny a zásady, plyny, kovy, vybrané skupiny liečiv, omamné a psychotropné látky, rastlinné alkaloidy, jedy, huby a zdraviu škodlivé potraviny. Aké druhy toxikologických vyšetrení súdne lekárstvo vykonáva?

Súdne lekárstvo je historicky veľmi starý medicínsky odbor, ktorý vznikol z potrieb práva. Lekári sa už v staroveku stretávali s agresívnym použitím rôznych toxických látok proti zdraviu a životu inej osoby. Veď travičstvo tvorí jednu z veľmi temných stránok ľudskej histórie. Spočiatku išlo skôr o vysvetlenie rôznych nejasných príčin úmrtia človeka pri otrave, čo sa s väčšími, alebo menšími úspechmi darilo. V súčasnosti je hlavným cieľom forenznnej toxikológie dokázať prítomnosť toxikkej látky v ľudskom organizme, či už v živom, alebo mŕtvom. V prípade pozitívnej detekcie aj kvantifikovať koncentráciu takejto, pre organizmus toxikkej látky.

V akých prípadoch vykonávate toxikologické vyšetrenia aj u živých jedincov?

Samozrejme, že dnes sa súdne lekárstvo zaoberá nielen určovaním príčin smrti pri smrteľných otravách, ale aj príčinami otráv, pri ktorých jedinec prežije. Prítomnosť a koncentráciu toxických látok u živých jedincov vyšetrujeme na požiadanie orgánov činných v trestnom konaní v súvislosti s trestnou činnosťou alebo dopravnou nehodovosťou. Na základe toho sa vyjadrujeme k vplyvu konkrétnej látky na správanie ľudského jedinca. V kompetencii súdneho lekárstva je hľadať koreláciu medzi výškou koncentrácie toxikkej látky v krvi a jej vplyvom na zmenu psychických, senzorických a motorických funkcií. Napríklad v prípadoch alkoholu je pre potreby súdneho konania relevantné jedine vyšetrenie koncentrácie prítomnosti alkoholu v krvi na súdno-lekárskom pracovisku.

V minulosti nepohodlných vládcov, panovníkov a ostatných vysokopostavených ľudí zabíjali jedmi. Používajú sa jedy ako vražedné prostriedky aj v súčasnosti?

História používania jedov proti zdraviu a životu je veľmi stará, pretože zneužívanie otráv bolo vždy doménou ľudstva. Doklady o jedoch a ich pôsobení na ľudský organizmus možno nájsť už v starovekom Egypte, Číne či Indii. V každom období existovali špecialisti, ktorí dokázali namiešať jedovú tinktúru či otráviť človeka. Stredovek znamenal pre travičstvo skutočnú expanziu. Odstrániť jedom nepohodlného panovníka či soka v láske bolo veľmi pohodlné. Jed sa dal od istých osôb pomerne jednoducho získať. Prirodzene, za príslušnú odmenu... Jedy, ktoré sa

doc. MUDr. Ľubomír Straka, PhD., predstavuje výnimočnú publikáciu Súdnolekárska alkoholológia, ktorej je spoluautorom

v tých časoch používali, boli rôzne. Často aj prírodné. V prírode sa nachádza veľké množstvo rastlín, ktorých časti môžu pôsobiť jedovato až smrteľne. Sú to rôzne rastliny, huby a výťažky z týchto rastlín. V súčasnosti nedochádza k použitiu jedov proti životu, nakoľko moderná doba prináša so sebou iné spôsoby usmrtenia. Dnes dochádza k otravam jedinca najčastejšie náhodne, alebo v samovražednom úmysle.

K akým náhodným a samovražedným otravam omamnými a psychotropnými látkami dnes dochádza najčastejšie?

Snáď najčastejšia otrava je oxidom uhoľnatým, plynom, ktorý vznikne nedokonalým spaľovaním látok. Typickým zdrojom tohto toxického plynu sú rôzne plynové ohrievače vody

v kúpeľniach, staré kachle, plynové „teplomety“ so sadzami zanesenými horákmi a mnohé iné. Ak človek dlhšie pobýva v priestore, kde ovzdušie obsahuje aj oxid uhoľnatý, úmerne k jeho koncentrácii sa u postihnutého rozvinie otrava, neraz aj smrteľná. Oxid uhoľnatý obsahujú aj výfukové plyny. Každoročne máme prípady samovražedných otráv alebo nešťastných náhod pri opravách automobilov s idúcim motorom v uzatvorenej garáži. Jedov a telu cudzích toxických látok je množstvo. Mali sme aj prípad otravy sýrovodíkom v silážnej jame. Tu by som podotkol, že včasná diagnostika otravy môže zachrániť ľudské životy. Ak napríklad stanovíme oxid uhoľnatý ako príčinu úmrtia osoby v byte, veľakrát zachránime ďalšie životy tých, ktorí v takýchto rizikových priestoroch ďalej bývajú.

Čo sa týka vybraných liečiv, po akých druhoch liekov ľudia siahajú pri samovražedných najčastejšie?

V prípade samovražedného konania v súčasnosti ľudia asi najviac užívajú liečivá s účinkom na psychické funkcie (psychofarmaká), ktoré majú v nadmernej dávke za následok smrť zapríčinenú útlmom až zlyhaním činnosti mozgu. Takéto lieky sa takmer pravidelne kombinujú s alkoholom.

Pamätáte sa na smrteľný prípad intoxikácie kyselinou?

K takémuto smrteľnému následku dochádza najčastejšie v prípadoch neúmyselného, náhodného požitia kyseliny alebo zásady. Nakoľko sa uvedené látky používajú v domácnostiach na čistenie sanitárnych zariadení, môže byť tragickou chybou, ak si gazdinka naleje kyselinu do plastovej fľaše, napríklad z minerálnej vody, ktorú položí medzi ostatné nádoby. Možno sa čudovať, ak sa z takejto fľaše náhodne napije jej syn, chlapec, ktorý príbehne domov rozhorúčený z futbalu s kamarátmi? A tragédia je na svete!

Stávajú sa ešte prípady, že dochádza k otrave ortuťou, arzénom, kadmíom, alebo iným kovom?

S takýmito vybranými otravami sa už dnes takmer nestretáme. K otravam kovmi dochádza v priemysle, napríklad na galvanizačných pracoviskách, kde sa pracuje s ťažkými kovmi a dochádza k chronickej expozícii zamestnanca.

Môže sa dostať toxická látka do tela človeka inak ako orálne?

Samozrejme, záleží na skupenstve a fyzikálno-chemických vlastnostiach toxikkej látky. Je množstvo látok, ktoré sa dostanú do tela vdychovaním. Sú látky, ktoré môžeme požiť ústami. Chemické postreky v poľnohospodárstve na báze orgánofosfátov zase prechádzajú cez kožu. Cesty vstupu toxikkej látky do organizmu sú naozaj mnohé.

Rastlinné alkaloidy na nás číhajú nielen v lese, ale aj v okolí našich prístytkov. Načo by sme si mali dávať pozor pri prechádzke v prírode?

Pre ľudského jedinca môžu byť veľmi nebezpečné toxické látky,

ktoré sa nachádzajú v rastlinách. Bohatstvo lesa nám poskytuje veľké množstvo rastlín, ktoré sú jedovaté, ako napríklad „vranie oko“ (Paris quadrifolia), ľuľkovec (Atropa belladonna) či durman (Datura stramonium). Najčastejšie sú otravy u detí, ktoré nevedia, že pekné plody týchto rastlín sú jedovaté. Napríklad tri „vranie oká“ môžu už byť pre ľudského jedinca smrteľné. V lese preto treba dávať na deti veľký pozor. Možno to bude pre vás prekvapením, ale medzi rastlinné alkaloidy patrí aj nikotín.

Skutočne je možné, aby sa človek otrávil napríklad tabakom, ak nepočítame následnú vzniknutú rakovinu pľúc?

Smrteľné otravy tabakom sú vedecky popísané. Napríklad, pre nefajčiara je smrteľná dávka nikotínu obsiahnutá v troch, štyroch cigaretách vyfajčených za sebou. U fajčiara je dávka podstatne vyššia. Napríklad vo väzniciach sa môžu otráviť aj navyknutí fajčiari, keď si vyrobia výluh z cigaretových ohorkov, čo je extrémne nebezpečné pre ľudský organizmus.

Vráťme sa do lesa, nakoľko stále trvá hubárska sezóna. Poučili sa ľudia pri zbieraní húb?

Úmrtia po požití húb sú stály problém, ku ktorému bude asi dochádzať vždy, keďže mnohí ľudia nedokážu spoľahlivo rozpoznať všetky požívateľné huby, a tí čo sú smelší, zbierajú aj také huby, ktoré nepoznajú. V prípade fatálnej otravy hubami vieme na základe mikroskopikkej analýzy žalúdočného a črevného obsahu stanoviť, ktorou jedovatou hubou bola osoba otrávená.

Nielen pri hľadaní húb, ale aj pri zbieraní rôznych lesných plodov môže dôjsť k uštipnutiu hadom.

Priznám sa, že s uštipnutím hadmi nemáme veľké skúsenosti, nakoľko v regióne severného Slovenska existuje len jeden jedovatý had – vretenica obyčajná. Tieto otravy poväčšine nie sú smrteľné, aj keď jstávajú výnimky. K uštipnutiu hadom však môže dôjsť aj pri domácom chove exotických druhov.

V letných mesiacoch sa môžeme otráviť aj pokazeným jedlom na kúpalisku.

Na Slovensku máme vysoko kvalitnú kontrolu potravinových prevádzok, ale raz za čas sa stane, že v nejakej škole alebo škôlke dôjde k požitiu pokazeného jedla a žiaci sa infikujú napríklad salmonelózou. Je to nebezpečná situácia. Infekcie postihujú celé kolektívy a niektoré z oslabených detí môže aj zomrieť. Ak napríklad vajce nie je dobre tepelne upravené, môže dôjsť k rozmnoženiu baktérií v jedle a následnej otrave.

Žiaľ, ľudia zomierajú aj kvôli predávkovaniu drogami. Aké máte skúsenosti so zisťovaním drog v rámci toxikologických testov?

Pokiaľ nepovažujeme alkohol za drogu, tak v našom regióne severného Slovenska máme relatívne málo úmrtí na drogy. Tento problém sa skôr týka väčších mestských aglomerácií, ako je napríklad Bratislava. Na našom pracovisku je to skôr výnimočná situácia, ak diagnostikujeme smrteľné predávkovanie nejakou drogou. Nedá sa to povedať, samozrejme, o alkohole, keďže smrteľná otrava alkoholom tvorí až päť percent našich pitiev. Alkohol je spoločensky tolerovaná droga. Z nášho medicínskeho hľadiska je však alkohol látka spôsobujúca závislosť ako ktorkoľvek iné drogy.

Môže súdne lekárstvo zistiť prvotnú príčinu pri kombinovaných samovražedných, respektíve náhodných úmrtiach?

Súdne lekárstvo musí seriózne hľadať a objektívne nájsť odpoveď aj v takýchto prípadoch. V prípadoch kombinovaných samovrážd sa samovrah použitím druhého spôsobu usmrtenia seba samého snaží poistiť prípadné zlyhanie primárneho spôsobu. Aktuálne publikujeme v najprestížnejšom svetovom súdnolekárskom časopise (Forensic Science International) prípad, kedy si muž rozhodnutý spáchať samovraždu sadol do auta, ktoré vo vysokej rýchlosti čelne nasmeroval do protiidúceho

kamióna. Predtým, ako samovrah spôsobil ťažkú dopravnú nehodu, si svoju smrť poistil tým, že si tesne pred nárazom spôsobil smrteľné poranenie hlavy výstrelom z pištole. Väčšinou dochádza ku kombinácii mechanického spôsobu smrti obesením či zastrelením po predchádzajúcom požití vysokých dávok liekov, o ktorých suicidant vie, že v nadmernom množstve môžu spôsobiť smrť. Tými liekmi sa poistuje, aby následok jeho samovražedného konania bol jednoznačne smrteľný.

Viete pri pitve odlišiť, či bol človek otrávený sám, alebo bol niekym otrávený?

Na vyslovenie takéhoto záveru nie je súdne lekárstvo kompetentné. V podozrivých prípadoch úzko spolupracujeme predovšetkým s policajnými orgánmi, pričom výsledok pitvy a určenie druhu a koncentrácie toxikkej látky je len jednou zo súčastí vyšetrovania a jeden z viacerých dôkazov.

Môžu naznačiť súdnemu lekárovi pri pitve spôsob náhodného, respektíve úmyselného požitia toxikkej látky už samotné posmrtné škvrny?

Nielen posmrtné škvrny. Ľudské telo má pre dobre erudovaného odborníka vysokú výpovednú hodnotu a súdny lekár už pri vonkajšej obhliadke tela zomretého môže na základe vonkajších typických znakov predpokladať, že k úmrtiu mohlo dôjsť na základe nejakej otravy. Vela nám vedia napovedať posmrtné škvrny, ktorých farba niekedy môže naozaj nasvedčovať, že došlo k otrave. Napríklad svetločervené škvrny sú typickým príkladom otravy oxidom uhoľnatým. Hnedooranžové sú zase typické pre otravu nitrátmi. Pri vonkajšej obhliadke môžeme nájsť rôzne vpichy od injekčných ihli, kde môžeme predpokladať, že k úmrtiu došlo v súvislosti s aplikáciou psychotropných látok. Účinkom kyselín či zásad vznikajú charakteristické poleptania kože alebo vnútorných orgánov. V prípade, že človek náhodne vypije kyselinu, tak väčšinou nájdeme poleptanie aj na perách. V takýchto prípadoch je dôležité pozorne prezrieť aj okolité prostredie, kde sa mŕtve telo našlo. V odpadkovom koši môžu byť fólie z liekov, odhodnené injekčné striekačky. V okolí mŕtveho možno nájsť rôzne fľaše, ktorých obsah treba analyzovať, lebo môže súvisieť s úmrtím. Každý prehliadajúci lekár by mal prehliadnuť nielen telo, ale aj miesto, kde bolo telo nájdené, lebo často nám takéto informácie dokážu indikovať, z akej príčiny k smrti došlo. Toxikologické vyšetrenia sú dosť finančne a personálne náročné, a preto ich vykonávame len pri dôvodom podozrení na smrteľnú otravu. Preto nám môže významne pomôcť, ak nás prehliadajúci lekár informuje, že telo sa našlo v miestnosti, kde bol prietokový ohrievač vody, alebo sa našli prázdne obaly od liekov.

Hovoríte o nevyhnutnej spolupráci prehliadajúcich lekárov so súdnymi lekármi. Stávajú sa prípady, že súdny lekár chodí do terénu?

Súdny lekár chodí do terénu prevažne vtedy, ak prehliadajúci lekár vysloví podozrenie na násilnú príčinu smrti hlavne vo vzťahu k pôsobeniu inej osoby. Máme rozsiahlejšie skúsenosti

Doc. MUDr. Ľubomír Straka, PhD., vysvetľuje účinok liečiv na psychické funkcie (psychofarmaká), ktoré majú v nadmernej dávke za následok smrť zapríčinenú útlmom až zlyhaním činnosti mozgu.

s obhliadkami ako prehliadajúci lekári, preto si na mieste môžeme všimnúť veci, ktoré sú podstatné. Hodnotenie krvných stôp je celá komplexná veda, ktorá tieto stopy skúma. Mne samému sa raz na základe hodnotenia krvných stôp na mieste činu podarilo odlišiť samovraždu od vraždy. Bolo nájdené mužské telo v kúpeľni s bodnou ranou v hrudníku. Manželka na polícii vypovedala, že muž šiel do kúpeľne, kde sa bodol a zomrel. Zdalo sa teda, že ide o zrejmu samovraždu, teda vyriešený prípad. Ja som si pri prechádzaní do kuchyne všimol kvapôčky krvi na stene. Podľa ich smerovania bolo evidentné, že osoba, ktorá krv stratila, smerovala z kuchyne do kúpeľne. Na základe toho som povedal policajtom, že muž sa nebodol v kúpeľni, ale v kuchyni, čo už protirečilo výpovedi manželky. Táto sa napokon priznala, že manžela bodla nožom v kuchyni a on utekal do kúpeľne, pričom na stene zanechal takmer neviditeľné, milimetrové krvné stopy. Žena bola obvinená z trestného činu vraždy.

Súčasťou súdneho lekárstva je aj medicínske právo, ktoré reaguje na všetky právne veci, ktoré súvisia s výkonom zdravotníckej činnosti.

Súdne lekárstvo má k právnym vedám z celej medicíny najbližšie. V rámci vzdelávania študentov lekárske fakulty učíme aj medicínsko-právnu problematiku, ktorá je veľmi široká a do ktorej spadajú všetky práva a povinnosti, ktoré zdravotnícky pracovník pri svojej činnosti má alebo musí dodržať. Pri výkone zdravotníckeho povolania môže dôjsť k určitým omylom a pochybeniam. Hodnotenie a posudzovanie týchto omylov a pochybení je taktiež jednou z domén súdnych lekárov. V tejto rovine spolupracujeme s Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou aj orgánmi činnými v trestnom konaní. Objektívnu a nezaujatou znaleckou činnosťou vytvárame listinný dôkazový materiál pre súdne konania a rozhodnutia. Veď súdne lekárstvo je predovšetkým o hľadaní pravdy.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Pohrebná architektúra budúcnosti

Mária Bednáriková

Futuristický návrh plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ od architektonického ateliéru Bread Studio charakterizuje moderný prístup k pochovávaniu, ucelená architektonická koncepcia a hlavne unikátne prostredie. Autori Agnes Hung, Benny Lee a Paul Mui vytvorili jedinečnú víziu pohrebnej architektúry budúcnosti.

Myšlienka

Umiestnenie a orientácia cintorína sú vždy kľúčové pri určení jeho popularity a ceny za hrobové, respektíve urnové miesto. Ale, čo ak by išlo o plávajúcu štruktúru na hladine mora? To by vyriešilo množstvo problémov s výberom miesta. Hongkong, pre ktorý bol tento futuristický návrh plávajúceho cintorína koncipovaný, je mesto s jednou z najdlhších pobrežných línií medzi okolitými krajinami. „Floating Eternity“ je novým futuristickým typologickým druhom cintorína na vode. Ponúka pokoj a dych vyrážajúcu scéniu, s ktorou by mohlo súťažiť nejedno vnútrozemie. Objekt úzko komunikuje s vodou a robí z nej dôležitú súčasť cintorína. Návrh môžeme chápať ako archetyp klasickej lode pretavený do objektu cintorína.

Niektó by si mohol myslieť, že je to príliš nákladné postaviť „loď“ pre cintorín. No v skutočnosti, keď sa pozrieme na aktuálnu cenu pôdy v meste a priestor, respektíve plochu potrebnú pre uspokojenie zodpovedajúcej kapacity, je podľa autorov daný návrh vskutku ekonomickým riešením.

Autori Agnes Hung, Benny Lee a Paul Mui navrhli dva spôsoby, ako sa dostať na plávajúci cintorín. Normálne dni, kedy „Floating Eternity“ kotví v Juhočínskom mori, sa naň ľudia dostanú kompou, respektíve trajektom. Dva razy ročne na sviatky Ching Ming a Chung Yeung sa plaví do mesta, do prístavu, kde v rôznych dňoch kotví na rôznych mólach.

Inšpirácia

Architekti zdôrazňujú predovšetkým základnú filozofiu návrhu, ako jeho vizuálny vzhľad. Návrh charakterizujú prvky námornej rekreačnej architektúry, svojou organizáciou a tvarom pripomína výletnú loď.

Kompozícia

Návrh pozostáva z hlavnej oválnej štruktúry, ktorá sa sústreďuje okolo dvoch pomyselných átrií. Architektonické stvárnenie vytvára jasný prechod medzi prvým a druhým nadzemným podlažím respektíve medzi dolnou a hornou palubou. Jasné línie a jednoduchá elegantná fasáda tvorená striedaním bielych plôch a priesvitných sklenených okien zvýrazňuje charakter námornej architektúry. Sklené otvory v podobe lodných okien sú rytmicky umiestnené po celom obvode. Objekt má dve základné kompozičné časti. Hornú palubu tvorí priehľadný objem,

ktorý podporuje interakciu „interiéru s exteriérom“ a dolnú palubu s reštauráciou, ktorá vytvára menej priehľadný objem. Urnové steny nie sú usporiadané náhodne, ale v istom rytmickom slede, ktorý opisuje krivku pôdorysu.

Dizajn je veľmi špecifický, vyznačuje sa najmä jednoduchou minimalistickou formou, ktorá je podtrhnutá farebným riešením. Futuristický návrh plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ jasne ladí s prostredím, do ktorého je objekt zasadený. Vyžaruje jedinečnú energiu, výsledok je plný zaujímavých kriviek a tvarov, ktoré pôsobia veľmi elegantne a čisto.

Funkcia

Celková rozloha navrhnutého plávajúceho cintorína je dvadsať tisíc m². Základom objektu sú urnové steny s kapacitou 370 000 urnových jednotiek. Urnové steny plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ architekti navrhli tak, že sa môžu posúvať po obvode aj natáčať podľa potreby, čím poskytujú každému miestu, otvoru rovnakú možnosť pre najlepšiu orientáciu. Panely urnových stien sú umiestnené šikmo na palubu lode.

Počas obradov, ceremónií je možné presunúť konkrétnu urnovú stenu do ústredného slávnostného priestoru.

Urnové steny sú netypicky prístupné okrem zatrávnenej promenády aj niekoľkoúrovňovými plošinami a niekoľkoúrovňovými žeriavmi. Trojúrovňové plošiny a žeriavy, ktoré končia tesne pri urnových stenách umožňujú lepší kontakt pozostalých so zosnulými.

Čínsky zvyk je priniesť si na cintorín so sebou množstvo jedla, ktoré sa skonzumuje na konci návštevy cintorína. Žiaľ, na väčšine cintorínov v Hongkongu nie je dostatočný priestor vhodný pre návštevníkov, kde by si rozložili jedlo. Na plávajúcom cintoríne „Floating Eternity“ si ľudia môžu vychutnať tradičný piknik na tráve na hornej palube, alebo v priestore reštaurácie na dolnej palube.

Horná paluba slúži jednak ako pohrebný priestor, jednak ako promenáda s výhľadom na hongkongský prístav a okolie. Plávajúci cintorín tak ponúka pozostalým aj obyvateľom mesta úplne nové možnosti na prechádzky, oddych, dokonca aj na trávenie voľného času.

Architekti z ateliéru Bread Studio do svojho neobvyčajného návrhu zakomponovali aj dve zavesené bambusové záhrady.

Konštrukcia

Futuristický návrh plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ je zaujímavým a odvážnym konštrukčným riešením. Jedinečnosť stavby objektu podporujú oceľové žeriavy, ktoré sú z časti vyvesené ponad vodu. Konštrukcia futuristického návrhu plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ pôsobí veľmi jasne a harmonicky.

Technické prvky

Urnové steny sú umiestnené na pohyblivej kolajovej dráhe. Energetickým zdrojom pre dráhu je príliv a odliv mora. Takto získaná energia umožňuje urnovým stenám pomaly sa posúvať po celom obvode cintorína.

Futuristický návrh plávajúceho cintorína „Floating Eternity“ tlmochí vzrušujúcu víziu architektov z ateliéru Bread Studio. Prezentuje uvoľnený, priateľský prístup k pochovávaniu otvorený inovatívnym riešeniami. Objekt aktívne reaguje na svoje okolie vzhľadom pripomínajúcim výletnú loď. Návrh sa svojou koncepciou nestáva akýmsi druhom uzavretého objektu na mori, ale otvára sa ľuďom. Objekt, ktorý je viac než dostatočne presýtený prirodzeným denným svetlom, pôsobí veľmi vzdušným a elegantným dojmom. „Floating Eternity“ patrí medzi unikátne návrhy svojho druhu.

Čo ak práve tento návrh nie je iba experimentom, ale aj predvídavou víziou budúcnosti?

Pripravila Mária Bednáriková

Záchrana zabudnutého cintorína

V rohu mojej izby stojí regál. V ňom mám poukladané všetky svoje knihy. Uprostred všetkých tých zväzkov je zastrčená i nevelká knižočka nesúca rovnaký názov ako dedina, kde žijem – Gajary. Čas od času si z nej prečítam zopár stránok. Ubehol viac ako rok odvtedy, čo som ju náhodne otvoril práve na začiatku kapitoly o gajarskej židovskej komunite. Pustil som sa do čítania.

V sedemnástom storočí sa v Gajaroch usadila malá skupinka židovských obchodníkov. Postupne obyvateľov židovského pôvodu pribúdalo. Rýchlo sa stali neodmysliteľnou súčasťou spoločenského života v dedine, vlastnili obchody a vykonávali užitočné povolania. V Gajaroch bol židovský lekár, mäsiar, pekár, kováč... Komunita bola pomerne zámožná a mala vlastného rabína, preto sa rozhodla vybudovať synagógu. Vyrástla na námestíčku uprostred obce. Toto všetko som sa z knihy dozvedel. A čítal som ďalej.

V tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia mala komunita asi 40 členov. Potom sa však prihnala druhá svetová vojna. Začalo neľútostné vyvražďovanie obyvateľov židovského pôvodu. Na konci vojny by ste v Gajaroch nenašli jediného žida. Synagóga bola zbúraná. Nezostalo temer žiadne miesto, ktoré by gajarských židov pripomínalo. Len jediný. Cintorín. Ale ani ten nezotrval v pôvodnom stave. Zlodeji rozkradli kovový plot, ktorým bol obohnaný, a odviekli i nemálo náhrobkov. Potom

pomaly upadal do zabudnutia. Viac sa autor knihy o cintoríne nezmiňoval. Našťastie, môj starký si naň pamätá a pozná i jeho presnú polohu. Nachádza sa v lese za dedinou. Zaviedol ma tam. Videl som však len zopár náhrobkov, väčšinou pováňaných. Medzi nimi rástli agáty. Zvyšok cintorína som si prehliadnuť nemohol. Agáty mi to nedovolili. Keď sme odchádzali, nemohol som si nevšimnúť, že v okolí cintorína sa povaľujú hory odpadkov. „O pár rokov už o cintoríne nebude vedieť nik,“ pomyslel som si s ľútosťou. „Pohlť ho agátový prales...“

O niekoľko mesiacov neskôr ma môj priateľ Jacob zobral na židovský cintorín v jeho dedine, v Sološnici. No ten vyzeral inak ako gajarský. Viedla k nemu pekná cestička a všetky náhrobky stáli.

„Vieš, nie vždy to tu vyzeralo takto,“ vysvetľoval Jacob. „Pred nejakým časom sa tento cintorín podobal tomu v Gajaroch. Ale potom skupinka dobrovoľníkov zorganizovala brigádu, cintorín vyčistila a dala do poriadku.“ Jacobove rozprávania ma zaujalo. Povedal som o všetkom tatkoví a spýtal sa ho, či sa nepokúsime zorganizovať podobnú brigádu ako v Sološnici. „Nebude to ľahké,“ skonštatoval. „Ale za pokus by to rozhodne stálo.“

Najprv sme sa pozhovárali s gajarským pánom starostom. Náš úmysel sa mu pozdával, dokonca prisľúbil, že ak bude treba, zabezpečí odvoz odpadu. No odporučil nám, aby sme sa prv skontaktovali s Ústredným zväzom židovských náboženských obcí (UZŽNO), ktorý má v správe pozemok, kde sa cintorín nachádza. To nebol problém, ľudia z UZŽNO boli našou myšlienkou nadšení a dostali sme povolenie na prácu.

„Teraz stačí len zohnať čo najväčšie množstvo pomocníkov,“ zasmial sa tatko. Oslovili sme pár známych, niektorí prisľúbili pomoc. Aj môj profesor informatiky slúbil, že sa pridá. Rovnako Jacob. Stále sa nám to však zdalo málo. Chceli sme, aby prišlo čo najviac ľudí. Lenže tu vyvstal problém – termín brigády ešte nebol určený. „Keď ho určíme, ako to všetkým oznámim?“

Budeme behať za každým osobne?“ vŕtalo nám v hlavách. Potom som dostal nápad: „Internet!“ Že mi to nenapadlo skôr. Na facebooku som vytvoril udalosť – takto sa mohli o brigáde dozvedieť ďalší... a navyše, všetci včas budú vedieť i o termíne konania. K udalosti som prizval hŕstku tých, ktorých poznám. Následne sa spustila hotová reťazová reakcia, ľudia na udalosť pozývali svojich priateľov a známych. Zanedlho sa nazbierala pekná hŕba dobrovoľníkov. Ba aj isté občianske združenie prisľúbilo účasť. Veľmi ma to tešilo. Na dôvažok, prostredníctvom internetu som vďaka jednej Gajarke spoznal Kanadanku židovského pôvodu, ktorej predkovia žili v Gajaroch. Poprosila ma, aby som preskúmal všetky náhrobky. Nazdávala sa totiž, že medzi nimi možno nájdem taký, ktorý patril jej príbuznému. Slúbil som, že ak sa mi to podarí, iste jej pošlem fotografiu. Rodinné meno Kanadankiných predkov znelo Pisk.

V dni, keď tatko nemusel do práce, začal na cintoríne vytínať prvé agáty. Až vtedy nám cintorín konečne odhalil svoju tvár, mohli sme si ho lepšie poprezeráť. Mali sme približný prehľad, čo treba urobiť, aby sa z neho opäť stalo dôstojné miesto posledného odpočinku. Odpratať úlomky konárov, pozbierať odpadky, očistiť náhrobné kamene a poukladať ich tak, aby bolo možné prečítať nápisy na nich. A samozrejme, vyrezať zvyšné agáty. S tým sme si však hlavy nelámali, ktosi totiž prisľúbil, že na brigádu prinesie motorovú pílu.

Všetko bolo pripravené. Bolo načasovať len určitý termín. Na internete som zverejnil mapku cintorína a termín brigády. Sobota 4. mája, o deviatej ráno.

V piatok večer tatko nachystal do kufra nášho auta náradie. Spať sme šli o chlp skôr, ako máme vo zvyku. Vstal som o pol ôsmej. Narýchlo som niečo zhlto a pobral sa na autobusovú zastávku počkať profesora informatiky. Keď dorazil, zaviedol som ho k nám, mama mu uvarila kávu. Kým ju vypil, preobliekol som sa do pracovného. Tatko bol už prichystaný. Nasadli sme do auta a za okamih dorazili na cintorín. Nenáhľivo sme vyložili náradie. Pozrel som na mobil, koľko je hodín. 8:58. Okrem nás na cintoríne ešte nik nebol.

Tatko a profesor sa pustili do práce. Usilovali sa zo zeme vymaňiť veľký prevrátený náhrobok. Zmocnili sa ma obavy: „Vari nik nepríde?“ Vtedy som začul zvuk motora. Obďaleč zastalo auto a z neho vystúpil muž. Nepoznal som ho. Podišiel som k nemu.

„Idete pomôcť na cintorín?“ opýtal som sa nespoko. „Idem,“ odvetil muž, otvoril kufrík auta a vybral z neho motorovú pílu a nádobu s benzínom. „Zdravím, páni!“ zvolal, keď zazrel tatka a profesora. „Tak čo, ideme na to?“ „Ideme!“

Muž sa usmial a naštartoval pílu. Ale nestihol spíliť ani jeden agát a na cintoríne sa zjavila početná skupinka. Síce som nikoho z nej nepoznal, no ihneď som vedel, že sú to ľudia z občianskeho združenia. Postupne sa trúsili ďalší pomocníci. A konečne sa na bicykli prirútila moja sestra, neskôr i mama a vzápätí dorazil tiež kamarát Jacob.

Každý si našiel prácu. Niektorí odnášali na kopy spílené agáty, iní zbierali odpadky, ďalší čistili a ukládali náhrobky. Netrvalo dlho a zmizol aj posledný z agátov. V tej chvíli sme videli, aký veľký cintorín naozaj je a koľko náhrobných kameňov na ňom zostalo. Nebolo ich málo. Bolo jasné, že za jeden deň nestihneme upraviť celý cintorín, že bude treba ešte minimálne jednu podobnú akciu. Napriek tomu všetci usilovne pracovali, aby sa urobilo čo najviac.

Približne o jednej začalo byť až priveľmi horúco a ne jeden z nás bol už unavený. Dohodli sme sa, že pre tento deň stačí. Veď i tak sme urobili dosť. Pomocníci sa pomaly rozchádzali.

Jacob a ja sme sa rozhodli ešte pár minút pobudnúť na cintoríne. Usadil som sa na zem, no Jacob sa prechádzal a obzeral si náhrobky. Z každého, ktorý ho upútal, prečítal meno zosnulého.

„Ja si ich prezriem neskôr,“ zaumienil som si a unavene privrel oči. „A tento náhrobok patrí mužovi menom Samuel Pisk,“ počul som Jacobov hlas.

„Hmmm,“ zatiahol som. Odrazu sa ma zmocnilo vzrušenie, nevedel som však prečo. Trvalo pár sekúnd, kým som si to uvedomil. Otvoril som oči a požiadal: „Prečítaj to meno ešte raz!“ „Samuel Pisk,“ zdublikoval Jacob.

„Pisk!“ vyhlkol som. „Veď to je predok tej Kanadanky!“ Postavil som sa a zamieril k neďalekej borovici, pod ktorou ležal môj batoh. Vylovil som z neho foťák a vrátil sa k Jacobovi, ktorý sa nepohol od náhrobku s menom Samuel Pisk. Naklonil som sa a stlačil spúšť.

Autorom článku je bloger denníka SME, **Dušan Šuster**, študent druhého ročníka na gymnáziu. UZŽNO o ňom na svojich stránkach napísali:

"Všetka tá odzbrojujúca čistota, sympatické nadšenie pre dobrú vec, vnímavosť a nezištné dobro, ktoré nájdete v jeho texte a hlavne v jeho čine – musí vliť nádej aj do najväčšieho skeptika, ... mladý muž s veľkým srdcom, jeho rodina a X ďalších milých ľudí, potvrdzujúcich slávny Lennonov verš: You may say I am a dreamer, but I am not the only one..."

VIEME, ČO SLOVÁKOV "ZABÍJA" NAJVIAC

Každý rok bojujeme s chorobami, ktoré nás zabíjajú. Vyplýva to zo Správy o zdravotnom stave obyvateľstva SR za roky 2009 až 2011, ktoré spracoval Úrad verejného zdravotníctva SR a na príprave ktorého sa spolupodieľalo aj Národného centrum zdravotníckych informácií (NCZI). Aké najzávažnejšie chronické ochorenia a závažné choroby z pohľadu úmrtnosti nás najviac trápia?

Aj keď zatiaľ nie sú známe štatistické údaje o úmrtnosti na jednotlivé choroby za rok 2012, vyzerá to tak, že úmrtnosť Slovákov sa v roku 2011 oproti roku 2010 znížila. Kým v roku 2010 zomrelo u nás 53 445 ľudí, z toho 27 645 mužov a 25 800 žien, v roku 2011 zomrelo 51 903 ľudí, z toho 25 106 žien a 26 797 mužov. Medzi najčastejšie príčiny smrti patria choroby obehovej sústavy, nádory, úrazy, choroby dýchacej sústavy a choroby tráviacej sústavy.

Čo prezradil pohľad na štatistiky

Od roku 1993 sa úmrtnosť na Slovensku udržiava pod hranicou 10 zomretých osôb na 1 000 obyvateľov. Z celkového počtu mŕtvych zomrelo v poproduktívnom veku 71,7 %, v produktívnom veku 27,3 % a v predproduktívnom veku necelé 1 %. Podobne, ako je tomu vo väčšine krajín (okrem niektorých rozvojových), je pre naše podmienky charakteristická mužská nadúmrtnosť. V roku 2010 tvorili muži 51,7 % zomrelých a ženy 48,3 %. Na 1 000 zomrelých žien tak pripadlo 1 072 zomretých mužov. Hrubá miera úmrtnosti u mužov dosiahla 10,5 %, u žien 9,2 %. Táto nerovnomerná miera úmrtnosti medzi mužmi a ženami predovšetkým v produktívnom veku je dlhodobým trendom. Najnepriaznivejšia situácia je vo vekových kategóriách 20 – 34-ročných, kde zo všetkých zomretých je okolo 80 % mužov. Je dôležité poznať, na aké choroby naša populácia v skutočnosti zomiera. Medzi prioritné chronické skupiny chorôb, ktoré majú zásadný dopad na kvalitu života populácie patria choroby obehovej sústavy, nádory, diabetes a duševné choroby. A na tie sa pozrieme teraz bližšie.

Rebríček najčastejších ochorení, na ktoré zomierame

1/ Choroby obehovej sústavy

Najčastejšou príčinou úmrtnosti na Slovensku naďalej ostávajú ochorenia obehovej sústavy. Platí to tak pre mužov, ako aj pre ženy. Najčastejšie ochorenie je ischemická choroba srdca vrátane infarktu myokardu a náhle cievne mozgové príhody. Pod tieto ochorenia sa podpisuje najmä nezdravý životný štýl, stres, fajčenie, nadmerná konzumácia alkoholu, nedostatok pohybu s nezdravou výživou a obezita. V roku 2011 zomrelo v ich dôsledku 27 306 osôb (z nich 55 % žien). Pred dovŕšením 65. roku života (predčasné úmrtie) sa zaznamenalo 4 287 úmrtí (15 %). To znamená, že predčasne na choroby obehovej sústavy zomrel každý 7. človek. Z celkového počtu úmrtí pre choroby obehovej sústavy u mužov zomrelo predčasne 26 % (každý 4.), u žien 7 % (každá 14.).

2/ Nádorové ochorenia

Výskyt zhubných nádorov v celej populácii stúpa. Ich nárast naznačuje nepriaznivý vývoj do budúcnosti, pri ktorom sa v roku 2015 očakáva počet nových prípadov na úrovni 775 na 100 000 mužov a 1 079 na 100 000 žien. Zberom, spracovaním a analýzou výskytu týchto ochorení sa od roku 1976 zaoberá Národný onkologický register. U mužov miera incidencie (výskyt nových nádorových ochorení) za posledných 20 rokov stúpla vo všetkých vekových skupinách, okrem mužov vo veku 40 – 49 rokov, kde došlo k istej stabilizácii. Je to podmienené najmä výrazným vzostupom nádorových ochorení prostaty u mužov nad 50 rokov. Dominantnými ochoreniami sú aj nádory pľúc, ale výskyt a úmrtnosť od konca 90-tych rokov vo všetkých vekových skupinách mužov klesá. U žien miera incidencie za posledných 20 rokov stúpla, a to tiež vo všetkých vekových kategóriách. Stúpajúce hodnoty sú podmienené najmä vzostupom zhubných nádorov prsníkov vo veku od 40 rokov a kolorekta vo veku nad 60 rokov. U oboch pohlaví je trvalý a výrazný vzostup výskytu melanómov kože, ako aj nemelanomových nádorov kože.

3/ Diabetes mellitus

Diabetes mellitus (cukrovka) patrí medzi závažné chronické ochorenie, ktoré bezčasnej a správnej liečby predstavuje vysoké riziko poškodenia rôznych orgánov. Podľa posledných zverejnených údajov z NCZI bolo k 31. 12. 2010 hlásených takmer 350 000 diabetikov, čo je okolo 7 % celej populácie. Ich počet z roka na rok stúpa. Oproti roku 2000 sa ich počet zvýšil o 20 percent. Ročne sa diagnostikuje okolo 22 000 nových diabetikov (incidencia). V 90 % ide o diabetes 2. typu, ktorý súvisí s abdominálnou obezitou a tzv. metabolickým syndrómom. A čo najčastejšie trápí diabetikov?

V prípadoch ohrozenia života spolupracujú všetky záchranné zložky. V tomto prípade ide o zásah po zrútení sa strechy budovy v Bratislave, v ktorej malo byť o pár dní otvorené wellness centrum. Strecha sa prepadla až do podzemnej garáže. Našťastie, centrum ešte nebolo otvorené a v garáži sa nachádzali len dve autá, ktoré boli zničené. V tomto prípade nikto neutrpel žiadne zranenia.

Ku 31. 12. 2010 mal každý druhý diabetik vyšší tlak krvi a poruchu lipidov, každý šiesty postihnutie očí (šedý zákal alebo poškodenie sietnice) a u každého deviateho boli postihnuté obličky. Podľa oficiálnych štatistík ŠÚ SR zomiera na diabetes okolo 700 osôb ročne. Ide však iba o úmrtia na komplikácie diabetu. Informácie o tom, koľko diabetikov zomrelo napríklad na sprievodné choroby diabetu (napríklad infarkt srdca) sa oficiálne nespracovávajú.

4/ Duševné choroby

V posledných rokoch sa venuje veľká pozornosť odtabuizovaniu témy v súvislosti s duševnými chorobami. Údaje o výskyte duševných chorôb vyčerpávajúco poskytuje výkaz o činnosti psychiatrických ambulancií, ktorým disponuje NCZI. Podľa posledných údajov z roku 2010 bolo novodiagnostikovaných 65 236 ľudí s duševnou chorobou, čo predstavuje 120 prípadov na 10 000 obyvateľov. Niektorí pacienti mali zistenú nielen jednu duševnú chorobu (spolu bolo u týchto pacientov zistených takmer 83 000 diagnóz). Psychiatricky chorí a pacienti so závislosťou sú riziková pre pokusy o samovraždu. Počet prípadov práceneschopnosti pre duševné choroby dosiahol 15 000, čím sa zaraďuje na 6. miesto pred nádormi. V roku 2010 bolo na Slovensku celkovo 880 prípadov samovrážd, z toho 522 u mužov a 358 u žien.

5/ Úrazy

Najvyšší vzostup priemerného veku pri úmrtí v dôsledku úrazu oproti úmrtiam na iné „chorobné“ príčiny smrti v roku 2011 v porovnaní s rokom 2006 signalizuje, že zomiera menej mladých ľudí. V roku 2011 sa zaznamenalo 2 821 úmrtí, čo predstavovalo okolo 5 % zo všetkých úmrtí na Slovensku. Ich priemerný počet v rokoch 2009 – 2011 sa v porovnaní s rokmi 2006 – 2008 znížil o 10 – 22 % u ľudí do 44 rokov. Vzostup úmrtí, a to až o 1/3 sa však zaznamenal u 65 a viacročných žien. V roku 2011 sa podľa ŠÚ SR evidovalo 462 úmrtí pre dopravné úrazy a pre samovraždu 531.

Na toto zomierame najčastejšie

- Muži najčastejšie umierajú na choroby obehovej sústavy, nádory, vonkajšie príčiny a choroby tráviacej a dýchacej sústavy (do veku 64 rokov aj v celej populácii mužov).
- Príčinou úmrtí u žien do 64 rokov bývajú najčastejšie nádorové ochorenia, choroby obehovej a tráviacej sústavy, menej časté sú vonkajšie príčiny. V celej populácii žien sú najčastejšou príčinou choroby obehovej sústavy.
- Naďalej pretrvávajú vysoký počet rizikových faktorov u obyvateľstva, napríklad hypertenzia, obezita, fajčenie a podobne.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Zdroj: Správa o zdravotnom stave obyvateľstva za roky 2009 až 2011, Národné centrum zdravotníckych informácií, ÚVZ SR

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

**NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnaslužba.sk**

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb

Pohrebníctvo ASUNCION

Našli sme jedného z najstarších hrobárov na Slovensku. Pán František Csányi z pohrebnej služby ASUNCION v Štúrove vykonáva svoje povolanie od roku 1973. Za 40 rokov v tejto oblasti spravil neuveriteľných 10 000 pohrebov.

František Csányi začínal ako zásobovač v ČSAD. K pohrebníctvu sa dostal tak, že pre nehodu s jeho bývalým nadriadeným sa v apríli 1973 rozhodol zmeniť svoje pôsobisko. Prihlásil sa do komunálnych služieb v meste Štúrovo, kde ho prijali. Do tohto času v rodine nemali žiadne úmrtie a nemal ani predstavu o tom, čo všetko taký pohreb zahŕňa. „Prvý deň v práci som prevzal kľúče od priestorov s tým, že v pondelok príde bývalý zamestnanec, ktorý ma zaučí. Spokojne som odišiel domov a užíval si voľný víkend až dovtedy, kým mi v piatok večer nezačali policajti, že havaroval devätnásťročný chlapec,“ spomína dnes s úsmevom F. Csányi na prvý výjazd do terénu, kedy sa nemal koho spýtať čo a ako a učil sa doslova za pochodu. Najhoršie podľa neho bolo v začiatkoch to, že mu nemal kto poradiť, nakoľko bol v celom okolí Štúrova jediný hrobár. Samostatnosť, schopnosť učiť sa a poctivá práca boli príčinou, že vydržal v tejto oblasti pracovať 40 rokov, a že vybudoval pohrebníctvo ASUNCION, ktoré poskytuje služby nielen v Štúrove, ale aj v okolitých dedinách vo vzdialenosti desiatok kilometrov.

Vybudoval rodinný podnik

V rámci rodinného podniku František Csányi prevádzkuje okrem pohrebnej služby aj kamenárstvo, viazarení vencov a kytíc. Okrem syna zamestnáva aj dve viazačky vencov a kytíc a ďalšieho spolupracovníka. Pohrebníctvo ASUNCION poskytuje pozostalým komplexné pohrebné služby od zabezpečenia pohrebu a prevozu zosnulých zo zahraničia do SR, vybavenie kremácie zosnulých s obradom aj bez obradu, či viazanie vencov a kytíc. Samozrejmosťou je vybavenie potrebných dokumentov na matrike, či zabezpečenie kňaza.

Ostali len dvaja

V minulosti podnikali v Štúrove tri pohrebné služby, v súčasnosti v Štúrove ostali len dve spoločnosti. „Moja spoločnosť uspela v konkurenčnom prostredí predovšetkým vďaka dobrému menu. Ľudia k nám chodia napriek tomu, že už na reklamu letáky takmer vôbec nevyužívame. Nie je predsa férové klamať klientov podobnými reklamnými ťahmi, že im nebudeme účtovať furmanku, keď pohonné hmoty ani lízing vozidla mi nikto zadarmo nedá a prirodzene, niekde by som si to musel zahrnúť,“ vysvetľuje František Csányi, ktorý je pyšný na to, že za štyridsať rokov nemal žiadnu reklamáciu.

Zabezpečujú prevozy z Maďarska

Pohrebníctvo ASUNCION zabezpečuje aj prevoz zosnulých zo zahraničia, predovšetkým z Maďarska. Mnohí Štúrovčania totiž preferujú liečbu v Ostrihomskej nemocnici vzhľadom na to, že jedna zo súkromných zdravotných poisťovní s ňou má podpísaný zmluvný vzťah. Pozostali sa v týchto prípadoch obracajú na pohrebníctvo ASUNCION, nakoľko jeho služby sú aj o 50 percent lacnejšie ako služby maďarských pohrebných služieb. V Maďarsku totiž pohreb stojí v priemere pól

milióna forintov, čo je v prepočte okolo 1 500 eur. Zvláštnosťou týchto prevozov je to, že zatiaľ, čo cesta zo Štúrova do Ostrihomu trvá desať minút, potrebné dokumenty sa v najlepšom prípade vybavujú týždňom. V niektorých prípadoch je treba zabezpečiť pohreb aj pre maďarských občanov, ktorí zomrú na území Slovenskej republiky. „Raz som prevážal zo Štúrova na patológiu do Nitry utopenú občianku z Ostrihomu, ktorú hasiči vytiahli na slovenský breh. Pozostalým som odporučil najskôr kremáciu v Nových Zámkoch, odkiaľ si rodina mohla zobrať urnu domov. Ani napriek blízkosti Ostrihomu a výrazne nižším cenám však zatiaľ nezabezpečujeme pohreby pre Maďarských občanov, nakoľko na podnikanie v Maďarsku by sme potrebovali špeciálne povolenia,“ povedal František Csányi s tým, že sa často stáva, že si Maďari prídu k nemu do Štúrova kúpiť umelé vence, respektíve veľké kytice, nakoľko ich vyrábajú podstatne lacnejšie.

Ponúkajú aj plastový kameň

Pohrebníctvo ASUNCION je zatiaľ jediné, ktoré v novozámockom okrese ponúka predaj náhrobného kameňa zo sklolaminátu. Výhodou takéhoto plastového kameňa je jeho polovičná cena oproti klasickému kameňu a taktiež rýchla a ľahká montáž, nakoľko nie je potrebné mať základy. „Túto novinku sme sa rozhodli ponúkať napriek tomu, že máme vlastné kamenárstvo. Zatiaľ zákazníci stále preferujú kameň, ale veríme, že tento produkt by pre ľudí mohol byť v budúcnosti zaujímavý. Umelý kameň jednoducho treba vidieť, keďže vyzerá úplne ináč ako na fotografii,“ povedal František Csányi.

Predávajú sa svetlé rakvy

V Štúrove a jeho okolí sa až v 90-tich percentách vykonávajú katolícke pohreby, pri ktorých je telo uložené do zeme. Pre kremáciu sa rozhodne len časť pozostalých. Zaujímavosťou je, že

František Csányi spolu so synom. Rokmi skúseností garantujú kvalitu, osobný prístup i prijateľné ceny

v tomto okrese sa takmer nepredávajú tmavé truhly, nakoľko väčšina pozostalých kupuje svetlé, respektíve svetlo hnedé rakvy. „Mali sme pohreb, kde rodina objednala 102 ročnej mamičke úplne bielu rakvu. Umelé a živé kvety sa predávajú približne narovnať,“ približuje tunajšie zvyky František Csányi.

Špecifikom sú rómske pohreby

Špecifikom Štúrovskeho okresu sú aj rómske pohreby. Ich pozostalí chcú najdrahšie truhly, vystavené telá na katafalku, najväčšie vence, pričom si vyžadujú špeciálnu komunikáciu. „Najskôr sme museli vybaviť vystavenie pozostaleho na katafalku v kostole. Ďalej chceli pozostalí kúpiť americkú rakvu, ktorú na Slovensku majú len v Prešove, no pre nepriaznivé počasie sme ju nemohli doviezť. Nakoniec si rodina kúpila rakvu v Budapešti s tým, že sme ju doviezli z Ostrihomu. Za prenos prázdnej rakvy z Budapešti do Ostrihomu, čo je asi 45 kilometrov, počítala maďarská pohrebná služba 59 348 forintov, čo je asi 150 eur. Ja robím prevoz plnej rakvy za polovičnú cenu,“ hovorí F. Csányi, ktorý ľutoval murárov, ktorí v januári pri múnsových teplotách museli vybetónovať a vykachličkovať kryptu.

Spravil 10 000 pohrebov

František Csányi za 40 rokov zabezpečil 10 000 pohrebov, no tvrdí, že nemal jediný podobný. „Sú pohreby, ktoré si veľmi nepamätám. Naopak, veľakrát sa mi stáva, že pri prechádzke po cintoríne si pri hrobe spomeniem, že som pozostaleho pred niekoľkými rokmi pochovával. Napríklad dodnes si pamätám, ako som v novom pohrebnom voze vliezol telo tajomníka OV KSS a ako mi všetci rozostavaní policajti salutovali,“ rozpráva František Csányi, ktorý si spomína tiež na viaceré smrteľné prípady na miestnom kúpalisku. Na kúpalisko prišiel pre pracovníka z poľnohospodárskeho družstva, ktorý sa po práci šiel okúpať. Do horúcej vody však vliezol v silnom slnku po tom, čo sa na lehátku posilnil borovičkou. „Z kúpaliska som odvážal aj otca dvoch maloletých detí. V nedeľu ráno mi volala vdova, ktorá potreboval vybaviť prevoz manžela do Krkonoš,“ spomína F. Csányi.

Podniká sa ťažšie ako v minulosti

Napriek spomenutému dobrému menu sa dnes pohrebným službám podľa Františka Csányiho podniká ťažšie ako v minulosti. Podpisali sa pod to supermarket a hypermarkety, ktoré predávajú kahance a upomienkové vence lacnejšie ako ktorákoľvek pohrebná služba. Objednávajú totiž tovar vo veľkých množstvách, čo im umožňuje získať veľkú zľavu na objednávke a následne predávať produkty za nízke ceny, ktorým pohrebná služba nemá šancu konkurovať. Nehovoriac o poľských predajcoch na jarmokoch, ktorí predávajú sviečky priamo z paliet. „Niektorí si naivne myslí, že sa stane miliónárom, ak začne podnikáť v pohrebníctve. Áno, je pravda, že úmrtia tu budú stále, ale treba povedať, že my musíme robiť 24 hodinové

Sortiment pohrebníctva je napriek konkurencii obchodných reťazcov bohatý a cenovo porovnateľný.

služby vrátane víkendov. Taktiež zabezpečujeme sociálne pohreby, ktoré platí obec, ktorá má prirodzenú snahu, aby takýto pohreb bol čo najlacnejší, čiže na ňom nič nezarábim,“ hovorí František Csányi, ktorý si ešte dnes pamätá na dušičkové obdobie spred pätnástich rokov, keď mu vždy v sezóne muselo vypomáhať šesť brigádníček, ktoré sa celý deň nezastavili.

Problém nájst hotového človeka

Veľký problém v pohrebníctve je nájst kvalitných a zodpovedných pracovníkov. Najjednoduchšie je, keď sa v rodine nájdu nasledovníci, ktorým je táto oblasť blízka: „V minulosti sa u mňa o prácu hrobára uchádzalo viacero mužov, avšak boli to zväčša alkoholici a takých ja v žiadnom prípade nepotrebujem. Niekoľko dní u mňa pracovala predavačka vencov, ktorá zvykla plakávať s pozostalými. Nedokázala sa emocionálne odosobniť od nešťastia zákazníkov, tak sme sa rozlúčili,“ hovorí F. Csányi, ktorý si pochvaľuje pracovníka, ktorý je u neho zamestnaný už šesť rokov. A aké vlastnosti a zručnosti by mal mať človek, ktorý sa uchádza o prácu hrobára? „Na toto povolanie nepripravuje žiadna škola. Len po nejakom čase vysvitne, či človek na túto prácu má, alebo nie. Nehovoriac o tom, že robíte 24 hodinové služby. Koľkokrát sedím celý deň v práci a mobil mi zazvoní, keď prídem večer domov a sadnem si za stôl k večeri.“

Podporuje činnosť asociácie

František Csányi je členom Slovenskej asociácie kremačných a pohrebných služieb a zároveň jedným z jej prvých zakladajúcich členov. Asociáciu sa rozhodol podporiť jednak preto, že v jednote je hlas pohrebára silnejší, ale tiež pre organizovanie odborných podujatí, ako sú výstavy a prednášky. „Asociácia je rovnocenným partnerom pri komunikácii so štátnymi inštitúciami. Asociácia okrem toho organizuje odborné podujatia s prednáškami na rôzne odborné témy,“ konštatoval František Csányi, ktorého milo prekvapila odborná úroveň a návštevnosť prvej slovenskej výstavy v oblasti pohrebníctva SLOVAK FUNERAL 2012.

Verný čitateľ Slovenského pohrebníctva

František Csányi je aj verným čitateľom časopisu Slovenské pohrebníctvo od jeho začiatku v roku 2011. „Takýto časopis sme v našej komunite už dávno potrebovali, pretože sa v ňom môžeme dozvedieť o dodávateľoch, ktorých sme doteraz nepoznali. Myslím si, že každý čitateľ si v časopise nájde zaujímavé informácie. Ja osobne veľmi vyzdvihujem odborné články, ktoré edukujú čitateľa v legislatívnej oblasti, nakoľko pohrebári pri svojej hektickej práci často nemajú čas sledovať zmeny v zákonoch a nariadeniach,“ dodal František Csányi, ktorý zažal celú redakciu veľa odborných článkov a ďalšie ročníky vydávania.

Spracoval Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Kauzy v pohrebníctve

Počet podnetov na pohrebné služby klesá

Regionálne úrady verejného zdravotníctva (RÚVZ) najčastejšie dostávajú podnety na oblasti užívania ochranného pásma pohrebiska, ale aj na nedostatočnú prevádzku chladiacich zariadení, respektíve nevhodné nakladanie s telesnými pozostatkami. Dobrou správou pre pohrebné služby a taktiež pre Slovenskú asociáciu kremačných a pohrebných služieb je, že ÚVZ SR celkovo za posledné dva roky od nadobudnutia účinnosti zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve nezaznamenal žiadne sťažnosti zo strany občanov na ich prevádzku, pričom počet anonymných podnetov vo všeobecnosti klesá. Hlavný odborník prof. MUDr. Ivan Rovný, PhD., MPH pre časopis Slovenské pohrebníctvo konštatoval, že v oblasti pohrebníctva sa zlepšili vzťahy pri nakladaní s ľudskými pozostatkami medzi zdravotníckymi zariadeniami a prevádzkovateľmi pohrebných služieb.

V súvislosti s nedávno medializovanými negatívnymi informáciami o pohrebných službách sme sa obrátili na ÚVZ SR so žiadosťou o prehľad obdržaných podnetov na prevádzkovateľov pohrebných služieb za uplynulé dva roky, vrátane ich doručenia. Ako nás informoval hlavný hygienik SR prof. MUDr. Ivan Rovný, PhD., MPH v roku 2012 ÚVZ SR naďalej usmerňoval regionálne úrady verejného zdravotníctva, verejnosť, jednotlivé obce, prevádzkovateľov pohrebných služieb, prevádzkovateľov pohrebísk, ale aj zdravotnícke zariadenia vo veci správneho postupu pri nakladaní s mŕtvym v zmysle zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve. „Na základe dopytov boli vydávané stanoviská najmä k otázkam prevádzkovania pohrebísk, k zákonnému postupu vykonávania výkopu hrobu, k prevádzkovaniu pohrebiska viacerými prevádzkovateľmi. Najviac podnetov je v oblasti užívania ochranného pásma pohrebiska. Sťažnosti na činnosť pohrebných služieb boli riešené príslušnými regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva,“ informoval prof. MUDr. Ivan Rovný, PhD., MPH s tým, že posledná sťažnosť občana bola riešená v roku 2010 ohľadom poškodenia a výmeny rakvy zo strany pohrebnej služby.

konania zatiaľ nebolo začaté správne konanie z toho dôvodu, že stále prebieha zisťovanie potrebných údajov, ktoré vykonáva PZ, a ktorému RÚVZ so sídlom v Liptovskom Mikuláši poskytoval údaje od Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Leviciach o prevzatých ľudských pozostatkoch v Krematóriu Levice od pohrebnej služby Tomáš Juhásik – ARON, Štúrova 836/32, Liptovský Mikuláš za roky 2011 – 2012,“ uvádza sa v stanovisku RÚVZ so sídlom v Liptovskom Mikuláši s tým, že úrad za posledných päť rokov neriešil iné podnety alebo sťažnosti na činnosť pohrebných a kremačných služieb. V rámci štátneho zdravotného dozoru v roku 2012 však vykonali kontrolu v ďalších 3 prevádzkach pohrebných služieb, ktoré sa týkali celkovej prevádzky, ako aj spôsobov vedenia evidencie o zaobchádzaní s ľudskými pozostatkami a prepravy ľudských pozostatkov, pričom nedostatky neboli zistené.

Pripravil Marcel Lincényi, foto archív

Prehľad riešených podnetov za ostatné regionálne úrady verejného zdravotníctva SR.

RÚVZ Bratislava hlavné mesto so sídlom v Bratislave

V roku 2012 nebol na tunajší úrad doručený žiadny podnet, ktorý by sa týkal problematiky pohrebníctva v Bratislavskom kraji. V štatistike podaných podnetov za obdobie posledných 5 rokov (2008 – 2012) RÚVZ Bratislava hlavné mesto so sídlom v Bratislave evidoval celkom 15 podnetov, z nich najviac v roku 2008 – celkom 9 podnetov, ktoré sa týkali propagácie pohrebnej služby a nevhodnej manipulácie s ľudskými pozostatkami. Tieto podnety boli riešené v roku 2008 v súčinnosti s Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou a zdravotníckymi zariadeniami, pričom v žiadnom z nich nebolo zistené porušenie zákona o pohrebníctve a nebolo potrebné uplatniť z našej strany sankčné postihy. V ďalších rokoch 2009 – 2011 sa celkom preverilo 6 podnetov (1-1-4), z toho 1 bol posúdený ako opodstatnený (používanie neúčelového vozidla bez chladienia

na pohrebné služby), za čo bola prevádzkovateľovi uložená pokuta vo výške 165 € podľa vtedajšieho zákona o pohrebníctve č. 470/2005 Z. z. Ostatné podnety mali charakter konkurenčných bojov pohrebných služieb – spochybňovanie cenovej politiky pohrebných služieb (PS), ich uprednostňovanie zdravotníckymi zariadeniami, nevhodné správanie sa pracovníkov PS počas obrádov a iné, ktoré boli zväčša anonymné. V žiadnom prešetrenom prípade sa však nezistilo porušenie zákona o pohrebníctve, preto neboli uplatnené žiadne sankcie.

RÚVZ so sídlom v Trnave

V roku 2012 RÚVZ so sídlom v Trnave nemal žiadne podnety na prevádzku pohrebných služieb a tiež nebola udelená žiadna sankcia. Počet podnetov na území okresov Trnava, Hlohovec a Piešťany má klesajúcu tendenciu.

RÚVZ so sídlom v Senici

V regióne okresov Senica a Skalica, ktoré spadajú do kompetencie RÚVZ so sídlom v Senici, v roku 2012 neboli riešené žiadne podnety v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb.

RÚVZ so sídlom v Dunajskej Strede

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Dunajskej Strede v roku 2012 neobdržal ani jeden podnet, či sťažnosť v uvedenej problematike.

RÚVZ so sídlom v Galante

V roku 2012 neboli na RÚVZ so sídlom v Galante riešené žiadne podnety občanov alebo pozostalých ohľadom prevádzkovania pohrebných služieb na území okresu Galanta. V rámci štátneho zdravotného dohľadu bolo v jednom prípade začaté správne konanie voči pohrebnej službe z dôvodu chýbajúcich dokladov, nakoľko vozidlo využívané na prepravu ľudských pozostatkov a ostatkov nemalo v technickom preukaze zapísanú prestavbu (namontovanie chladiaceho zariadenia). Tento delikt bol ukončený v roku 2013, kedy bola prevádzkovateľovi podľa § 33 ods. 11 písm. e) zák. č. 131/2010 Z. z. udelená pokuta v hodnote 300 eur. Za celú dobu platnosti zákonov o pohrebníctve sme mali len jeden podnet na prešetrenie, a to v roku 2008. Vtedy prevádzkovateľ pohrebnej služby dostal pokutu podľa § 31 ods. 1 písm. b) zákona č. 470/2005 Z. z. za porušenie povinnosti vyplývajúcej z ustanovenia § 8 ods. 3 písm. f) citovaného zákona (prevádzkovateľ pohrebnej služby poškodil rakvu). Za uvedený skutok bola uložená pokuta vo výške 5 000,- Sk.

RÚVZ so sídlom v Komárne

Na RÚVZ so sídlom v Komárne nebol predložený v roku 2012 žiadny podnet resp. sťažnosť, ktorá by súvisela s činnosťou pohrebných a kremačných služieb. V tejto oblasti bol predložený len jeden podnet v roku 2008, ktorý sa týka prevádzky pohrebnej služby bez chladiaceho zariadenia. Úrad v roku 2008 uložil dve pokuty prevádzkovateľom pohrebných služieb v sume spolu 3 000 Sk, za vykonávanie prevozov zosnulých osôb vozidlom pohrebných služieb bez inštalovaného chladiaceho zariadenia, resp. pohrebným vozidlom vybaveným chladiacim zariadením, ale táto skutočnosť nebola vyznačená v starom technickom osvedčení tohto vozidla.

RÚVZ so sídlom v Nitre

Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre v roku 2012 neboli doručené žiadne podnety obyvateľov súvisiace s činnosťou pohrebných a kremačných služieb, v súvislosti s uvedenou činnosťou, neboli riešené ani priestupky a ani správne delikty v zmysle zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve.

RÚVZ so sídlom v Topoľčanoch

V roku 2012 nebol prijatý ani jeden podnet na prešetrenie činnosti pohrebných služieb v okrese Topoľčany. Najčastejšie podnety riešené napríklad v roku 2011 a 2013 sa týkali zaobchádzania s telesnými pozostatkami a používania vozidla na prepravu telesných pozostatkov. Tri podnety boli riešené v roku 2011 a tri podnety v roku 2013, pričom všetky boli neopodstatnené a anonymné. V roku 2012 úrad neprešetroval ani jeden podnet. V oblasti pohrebníctva sú riešené priemerne 2-3 podnety ročne, ani jeden z doposiaľ podaných podnetov nebol opodstatnený. Všetky podané podnety boli anonymné.

RÚVZ so sídlom v Nových Zámkoch

RÚVZ so sídlom v Nových Zámkoch za rok 2012 neprijal sťažnosť, resp. podnet v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb a neuložil pokutu za správne delikty.

RÚVZ so sídlom v Trenčíne

V roku 2012 nebol na RÚVZ so sídlom v Trenčíne doručený ani jeden podnet súvisiaci s prevádzkovaním pohrebnej služby. Od roku 2005, odkedy činnosť pohrebných služieb je upravená samostatným zákonom, RÚVZ so sídlom v Trenčíne neuložil ani jednu pokutu za správny delikt v pohrebníctve. Úrad riešil 4 podnety na činnosť pohrebných služieb, a to dva podnety v roku 2009 a 2 podnety v roku 2010. Dva podnety sa týkali otázky, či si pohrebná služba plní povinnosti uvedené v § 8 zák. č. 131/2010 Z. z., pričom obidva podnety boli neopodstatnené. Jeden podnet sa týkal výkonu nepovolenej exhumácie pred uplynutím tlecej doby, ktorý bol opodstatnený a prevádzkovateľovi pohrebnej služby boli vydané opatrenia na odstránenie zistených porušení ustanovených zák. č. 470/2005 Z. z. Jeden podnet sa týkal podozrenia na viacnásobné použitie truhiel a prevoz ľudských pozostatkov v aute bez chladiaceho zariadenia. Na základe kontroly bolo zistené, že podnet je neopodstatnený. Podnety na nedodržiavanie ustanovení zák. č. 470/2005 Z. z. a následne zák. č. 131/2010 Z. z. majú sporadický charakter.

RÚVZ so sídlom v Prievidzi

V roku 2012 nebol na RÚVZ Prievidza doručený žiadny podnet na poskytovanie pohrebných služieb na území okresov Prievidza a Partizánske.

RÚVZ so sídlom v Považskej Bystrici

RÚVZ so sídlom v Považskej Bystrici nešetril ani jednu sťažnosť (ani podnet) v súvislosti s pohrebnou službou alebo pohrebiskom v našom regióne v roku 2012. Z toho dôvodu nebolo potrebné ani ukladať žiadne pokuty. V minulosti sme šetrili jeden podnet (ešte počas účinnosti predchádzajúceho zákona o pohrebníctve), ktorý nám postúpil živnostenský úrad – nedostatky však boli prevádzkovateľom pohrebnej služby ihneď odstránené.

RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici

V roku 2012 prijal Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb dva podnety. Prvý podnet sa týkal námietok anonymného zamestnanca pohrebných služieb na pracovné prostredie. Námietky sa týkali zabezpečenia minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadaviek na pracovisko a zabezpečenia ďalších podmienok v súvislosti s prevádzkovaním pohrebných služieb podľa zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v spoločnosti Anjelské pohrebné & kvetinové služby, s. r. o., L. Svobodu 37, Badín, pracovisko Dom smútku Badín. Po preverení podnetu neboli zistené porušenia zákona.

V druhom prípade išlo o spoluprácu pri riešení „kauzy“ na RÚVZ v Liptovskom Mikuláši, súvisiacej s prevozom ľudských pozostatkov (v priebehu mesiacov január – november 2012) pohrebnu službou Tomáš Juhásik – ARON, Štúrova 836/32, Liptovský Mikuláš do krematória Kremnička, Banská Bystrica, (ZARES mesta Banská Bystrica, prevádzka krematória a cinteriňských služieb, Kremnička 60, Banská Bystrica). Požadované údaje z evidencie krematória boli vedené v súlade s ust. § 11 ods. 3 písm. b), bod 1, 2, 5 zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve a boli zaslané na RÚVZ Liptovský Mikuláš, ktorý podnet ďalej riešil vo vlastnej kompetencii. Najčastejšie podania obsahovali námietky týkajúce sa požiadaviek na prevádzkovanie pohrebných služieb (často od konkurencie) vyplývajúcich z ustanovení zákona, najmä v súvislosti s prepravou ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, úpravou ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, dodržiavaním zákazu prevádzkovania pohrebných služieb v zdravotníckom zariadení a využívaním chladiacich zariadení na ukladanie ľudských pozostatkov v zdravotníckom zariadení a v domoch smútku a s neetickým správaním sa k pozostalým. Z dokumentácie RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici vyplýva, že za posledné roky (od roku 2005 až doposiaľ) boli evidované v priemere jeden až dve podania (podnety) za rok. Z výkonu ŠZD v roku 2012 vyplýva, že pri kontrolách prevádzkovania pohrebných a kremačných služieb neboli zistené také porušenia zákona, ktoré by boli kvalifikované ako priestupky podľa § 32 a iné správne delikty podľa § 33 zákona č. 131/2010 Z. z. RÚVZ v Banskej Bystrici v roku 2012 pokuty neuložil.

RÚVZ so sídlom v Žiline

RÚVZ so sídlom v Žiline v roku 2012 riešil dva podnety, ktoré vyhodnotil ako neopodstatnené. Jeden sa týkal odpovedí prevzatia platby za hrobové miesto a druhý dočasného zasypania hrobu susediaceho s vykopávaným hrobom (bolo zistené, že so súhlasom nájomcu hrobu). Úrad taktiež poskytoval súčinnosť pri riešení predmetného podnetu v súvislosti s krematóriom v Žiline. Do krematória v Žiline nebol zistený dovoz ľudských pozostatkov predmetnou pohrebnou službou.

RÚVZ so sídlom v Čadci

V roku 2012 a v predchádzajúcich rokoch Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Čadci nedostal a neriešil žiadne podnety (sťažnosti) súvisiace s činnosťou pohrebných služieb.

RÚVZ so sídlom v Martine

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Martine, oddelenie hygieny životného prostredia a zdravia, v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb vykonávaných/poskytovaných v okresoch Martin a Turčianske Teplice do dnešného dňa neprijal a neriešil žiadny podnet (sťažnosť).

RÚVZ so sídlom v Dolnom Kubíne

RÚVZ so sídlom v Dolnom Kubíne za rok 2012 v jeho pôsobnosti (okres Tvrdošín, Trstená a Námestovo) neprijal žiadnu sťažnosť. Vzhľadom k tomu neriešil ani priestupky a správne delikty.

RÚVZ so sídlom vo Zvolene

V roku 2012 RÚVZ so sídlom vo Zvolene neevidoval žiadne sťažnosti ani podnety týkajúce sa činnosti pohrebných a kremačných služieb.

RÚVZ so sídlom v Leviciach

RÚVZ so sídlom v Leviciach v roku 2012 neprijal žiadny podnet na prevádzku pohrebných a kremačných služieb, ktoré sa nachádzajú v okrese Levice. V súvislosti s požiadavkou RÚVZ so sídlom v Liptovskom

Mikuláši o spoluprácu pri riešení podnetu na pohrebnú službu Tomáš Juhásik – ARON so sídlom v Liptovskom Mikuláši, bol zamestnancami úradu vykonaný štátny zdravotný dozor v Krematóriu v Leviciach, pričom neboli zistené žiadne hygienické nedostatky. RÚVZ so sídlom v Leviciach okrem toho riešil koncom roka 2011 podnet na znečistenú a neupratanú podlahu v obradnej miestnosti domu smútku počas pohrebu, prítomnosť živých aj uhynutých múch.

RÚVZ so sídlom v Žiari nad Hronom

RÚVZ v Žiari nad Hronom v roku 2012 neprijal ani jednu sťažnosť na činnosť pohrebných služieb v jeho spádovom území. Úrad riešil len jeden podnet pohrebnej služby na vozidlo druhej pohrebnej služby v roku 2005.

RÚVZ so sídlom v Košiciach

V Košiciach sme v roku 2012 šetřili len jeden anonymný podnet občana na chladiace zariadenie v miestnosti pre dočasné uloženie zosnulých v Dome nádeje, ktorý prevádzkuje obec Seňa. Podnet poukazoval na nefunkčnosť chladiaceho zariadenia dňa 5. 8. 2012, v čase vykonávania rozlúčky so zosnulým. Telo bolo dočasne uložené pri vyšších teplotách než stanovuje legislatíva. Podnet bol šetřený odbornými pracovníkmi tunajšieho RÚVZ so sídlom v Košiciach so záverom, že v čase, kedy bol podnet podaný, bol opodstatnený. Chladiace zariadenie bolo pre poruchu mimo prevádzky necelé 3 dni a opäť spustené po oprave do prevádzky 7. 8. 2012. V čase previerky, ktorú vykonali naši zamestnanci za účelom šetření tohto podnetu, bolo už chladiace zariadenie v riadnej prevádzke a boli dodržané teploty stanovené legislatívou. Zápis o poruche a oprave bol obcou písomne zaznamenaný v denníku zariadenia. Aj naša opakovaná previerka potvrdila funkčnosť zariadenia. Vzhľadom na urgentnú opravu zariadenia a doterajšie dobré skúsenosti s obcou a prevádzkovaním zariadení patriacich do pohrebných služieb, nebola uložená obci pokuta. Bolo vykonané len napomenutie s dôrazom na ostražitosť a zodpovednosť pri sledovaní teploty v chladiacom zariadení počas uloženia zosnulých, s dôsledným zaznamenávaním teplôt do denníka.

RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote

V roku 2012 na RÚVZ so sídlom v Rimavskej Sobote neboli podané žiadne podnety v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb, a teda neboli riešené ako priestupky podľa § 32, ani ako správne delikty podľa § 33 zákona o pohrebníctve. Úrad od roku 2005 riešil len jeden podnet na prevádzkovanie pohrebnej služby. V roku 2008 bol na činnosť pohrebnej služby prešetrovaný 1 podnet, týkajúci sa necitlivého správania pri manipulácii so zosnulým a dovoz pozostatkov na pitvu do Lučenca.

RÚVZ so sídlom vo Svidníku

RÚVZ so sídlom vo Svidníku doteraz neevidoval žiadny podnet (sťažnosť) v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb v regióne okresov Svidník a Stropkov.

RÚVZ so sídlom v Lučenci

RÚVZ so sídlom v Lučenci neboli v roku 2012 (ani pred rokom 2012, ani v roku 2013) doručené žiadne podnety na činnosť pohrebných služieb.

RÚVZ so sídlom v Prešove

RÚVZ so sídlom v Prešove obdržal v roku 2012 jeden podnet poukazujúci na porušovanie zákona č. 131/2010 o pohrebníctve. Najčastejšie je podaniami poukazované na nezákonné ponúkanie a propagáciu pohrebných služieb v areáli nemocnice a využívanie chladiacich zariadení pohrebnými službami, ktoré sú umiestnené v zdravotníckom zariadení. Podnety, týkajúce sa porušovania zákona o pohrebníctve patria každoročne

k riešeným podaniam, na RÚVZ so sídlom v Prešove je doručené v priemere jedno podanie ročne, ktoré je potrebné vybaviť v zmysle zákona o pohrebníctve.

RÚVZ so sídlom v Michalovciach

V roku 2012 RÚVZ so sídlom v Michalovciach neevidoval žiaden podnet týkajúci sa pohrebných a kremačných služieb. V roku 2012 sme síce obdržali podnet na nefunkčné chladiace zariadenie v dome smútku, ale podnet nebol opodstatnený a netýkal sa ani prevádzkovania pohrebnej služby. V spádovej oblasti RÚVZ so sídlom v Michalovciach došlo k poklesu počtu podnetov na pohrebné služby, nakoľko v minulosti sme evidovali nejaké podnety.

RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi

Na RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi v roku 2012 nebola podaná žiadna sťažnosť, resp. podnet v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb. Úrad v minulosti riešil podnet na porušovanie zákona č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve, a to § 8 ods. 3 písm. a) a § 10 ods. 1 a 2, ktorým sa stanovujú podmienky o preprave ľudských pozostatkov a ľudských ostatkov, ďalej podnet na pohrebnú službu, kedy došlo k prevzatí ľudských pozostatkov prevádzkovateľom pohrebnej služby bez potrebných dokladov. Riešený bol tiež podnet na prevádzkovanie pohrebnej služby bez rozhodnutia na uvedenie priestorov do prevádzky. Pokuty boli dané vo výške 165 eur. Podľa informácií RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi počet sťažností, resp. podnetov za posledné roky klesá.

RÚVZ so sídlom vo Veľkom Krtíši

RÚVZ so sídlom vo Veľkom Krtíši neeviduje žiaden podnet (sťažnosť) v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb.

RÚVZ so sídlom v Bardejove

V okrese Bardejov majú 3 pohrebné služby. RÚVZ so sídlom v Bardejove doposiaľ neuložil ani jednu pokutu za správne delikty v pohrebníctve vzhľadom k tomu, že na túto činnosť nebol doposiaľ ani jeden podnet.

RÚVZ so sídlom v Starej Ľubovni

RÚVZ so sídlom v Starej Ľubovni neeviduje žiadnu sťažnosť, resp. podnet v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb v roku 2012. V roku 2011 sme evidovali 2 podnety, ktoré boli neopodstatnené.

RÚVZ so sídlom v Humennom

V roku 2012 nebol na RÚVZ so sídlom v Humennom podaný žiadny podnet (sťažnosť) v súvislosti s činnosťou pohrebných a kremačných služieb. V predchádzajúcom období sme riešili iba jeden anonymný podnet (v roku 2010) na nedostatky v prevádzke pohrebnej služby (prevoz autom bez chladiaceho zariadenia a používanie chladiaceho boxu v nemocnici). Podnet bol po prešetroaní vyhodnotený ako neopodstatnený.

RÚVZ so sídlom v Rožňave

V okrese Rožňava bolo v roku 2012 prevádzkovaných 5 pohrebných služieb. Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Rožňave v roku 2012 nebol podaný ani jeden podnet ani sťažnosť v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb. V roku 2012 bola RÚVZ so sídlom v Rožňave uložená jedna pokuta za zriadenie a prevádzkovanie pohrebnej služby bez kladného posúdenia príslušným orgánom verejného zdravotníctva, a to vo výške 300 eur, čo je najvyššia pokuta za správny delikt v oblasti pohrebníctva uložená tunajším úradom. V roku 2008 boli tunajšiemu orgánu verejného zdravotníctva doručené 2 podania vo veci konania zdravotníckeho zariadenia NsP sv. Barbory, a. s. v Rožňave

a pohrebnej služby zriadenej a prevádzkovej v Rožňave v rozpore so zákonom č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Od roku 2009 ku dnešnému dňu nebol tunajšiemu úradu podaný žiaden podnet ani sťažnosť v súvislosti s činnosťou pohrebných služieb a s porušovaním zákona o pohrebníctve.

RÚVZ so sídlom v Trebišove

RÚVZ so sídlom v Trebišove v roku 2012 ani predošlé roky neprijal žiadnu sťažnosť, ani podnet. V dozorovaných zariadeniach neboli zistené skutočnosti, ktoré by viedli k sankčnému postihu podľa § 32 a § 33 zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve.

RÚVZ so sídlom vo Vranove nad Topľou

RÚVZ so sídlom vo Vranove nad Topľou v r. 2012 bol podaný 1 podnet na úseku pohrebníctva. Prešetrovaním tohto podnetu bolo zistené, že ide o správny delikt na úseku pohrebníctva podľa § 33 ods. 11 písm. d) zák. č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve, ktorého sa dopustil prevádzkovateľ pohrebných služieb tým, že podľa § 8 ods. 4 písm. h) cit. zákona nesplnil povinnosť, a to nezabezpečil v chladiacom zariadení, v ktorom boli uložené ľudské pozostatky trvalé udržanie teploty v rozmedzí 0°C do 5°C. Prevádzkovateľovi pohrebnej služby bola za uvedený správny delikt uložená pokuta podľa § 33 ods. 12 zák. č. 131/2010 Z. z. vo výške 300 €, ktorá už bola zaplatená. Úrad mal podnety týkajúce sa pohrebníctva aj v minulých rokoch, avšak išlo skôr o konkurenčný boj medzi pohrebnými službami.

Pripravil Marcel Lincényi

Pohrebná služba SENEC - Nádaský

Garancia najnižšej ceny

Kontakt: 02/ 4592 3330
NON STOP: 0903 469 523

Farské námestie 16, Senec
www.pohrebnaslužbasenec.sk

Pohrebníctvo Ecker

Kompletné pohrebné služby

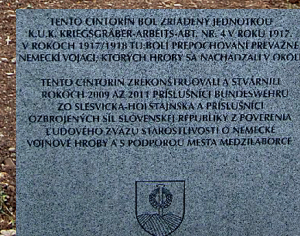
Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495
NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

Hry s kosťami mŕtvych vojakov v Medzilaborciach

Medzinárodný škandál

V Medzilaborciach sa 1. júna 2011 veľkolepým požehnaním zavŕšila obnova vojnového cintorína z prvej svetovej vojny, ktorý sa nachádza v centre mesta Medzilaborce. Stalo sa tak pod záštitou Ľudového zväzu starostlivosti o nemecké vojnové hroby a predstaviteľov Spoločnosti starostlivosti o nemecké hroby na Slovensku v spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Na obnove pietneho areálu sa počas troch rokov etapovými brigádami podieľali príslušníci nemeckého Bundeswehru a príslušníci Ozbrojených síl Slovenskej republiky z útvarov 2. mechanizovanej brigády a Vrtuľníkového krídla. Na záver dokonca generál Salaganič udelil Čestné odznaky Ozbrojených síl SR a poďakoval za spoluprácu. Toľko teatrálnosti! Ale pod touto zlatou pokrývkou sa skrýva jeden veľký problém s mnohými zaujímavými záhadami.

Hneď pri vstupe na vojnový cintorín v Medzilaborciach sa nachádza tabuľka s pomenovaním Nemecký vojnový cintorín. Spoločnosť starostlivosti o nemecké hroby na Slovensku uvádza, že sa na vojnovom cintoríne nachádza, z celkového počtu 404 vojakov, presne 327 ríšskych Nemcov. Historická realita je však úplne iná. Podľa historických náčrtov vojnových cintorínov sa dá definovať finálna podoba cintorína, kde bolo pochovaných 1 692 vojakov. Tento presný počet je potvrdený aj hláseniami žandárskej stanice z fondu Zemského vojenského veliteľstva. V dokumentácii z roku 1917 sa uvádzajú štyri jednotlivé hroby s nemeckými vojakmi. Z medzivojnového obdobia sú v dokumentoch označené len dva nemecké hroby. Súčasťou archívnej zložky je aj zoznam padlých vojakov, ktorý síce nie je kompletný, ale dá sa z neho určiť, kde sa pozostatky nemeckých vojakov nachádzajú. Sú iba v dvoch hrobách. Ak si to zhrnieme, tak sa na vojnovom cintoríne v centre Medzilaboriec podľa archívnych materiálov nachádza pochovaných

1 692 vojakov, z toho len piati nemeckí vojaci, ktorých mená sú: poručík Otto Koch, šikovateľ Eduard Kuchnel a vojaci Jan Kinge, Albert Vogel a A. Waldeberg a zvyšných 1 687 padlých vojakov slúžilo v rakúsko-uhorskej a ruskej armáde. Čo sa týka vzhľadu cintorína, tak v minulosti tam boli jasne viditeľné jednotlivé aj masové vojnové hroby. Na hrobách boli osadené dobové betónové kríže, v strede bol centrálny pamätník a zachovaná bola aj vstupná brána. Aj keď sa pri rekonštrukcii cintorína dbalo na maximálne využitie starých artefaktov architektúry, je pôvodná historická podoba cintorína doslova pochovaná. Na ploche sú obrubníkmi vyznačené fiktívne masové šachty, ktoré nezodpovedajú historickému náčrtu cintorína. Väčšina pôvodných krížov a dobová brána boli zničené. Preto postup práce Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku na vojnovom cintoríne v Medzilaborciach sa len ťažko dá nazvať rekonštrukciou historickej pamiatky.

Presuňme sa k exhumácii vojakov z iných cintorínov, ktorých pozostatky mali byť uložené na už spomínanom vojnovom cintoríne v Medzilaborciach pri mestskom úrade. V roku 2010 sa z cintorína pri železničnej stanici v Medzilaborciach, podľa podkladov Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku, exhumovalo 58 vojakov, z toho 37 vojakov malo mať nemeckú štátnu príslušnosť. Znova ale narážame na nesúlad s archívnymi dokumentmi. Tam sa uvádza 100 pochovaných padlých vojakov. Z tohto počtu je podľa štátnej príslušnosti identifikovaných 46 ruských a 10 rakúsko-uhorských vojakov. Ďalších 28 vojakov je uvedených s rakúsko-uhorskou aj nemeckou príslušnosťou a zvyšných 16 vojakov nemá identifikovanú štátnu príslušnosť. Tento fakt potvrdzuje záver, že exhumácie práce vykonané na vojnovom cintoríne pri železničnej stanici v Medzilaborciach boli vykonané nedôsledne, a tak bol cintorín z nebanlivosti zničený.

Stav v roku 1917

Stav v roku 1995

Pozastavme sa ešte v obci Olka, kde na jeseň 2011 Spoločnosť starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku takisto vykonala exhumáciu vojakov nemeckej štátnej príslušnosti. Stalo sa tak na základe povolenia od MV SR zo dňa 6. 10. 2011. Opäť však dochádza k nezrovnalosti. Spoločnosť uvádza, že z cintorína bolo exhumovaných 74 padlých vojakov, z toho s nemeckou príslušnosťou malo byť 54 vojakov. Ak sa pozrieme do archívnych dokumentov uložených vo Vojenskom historickom archíve v Bratislave, štátna príslušnosť je určená pri 49 obetiach. Štátna príslušnosť bola podľa dokumentov presne určená pri 47 rakúsko-uhorských vojakoch a 2 ruských vojakoch. K cintorínu existuje niekoľko náčrtov. Na základe jedného z nich je možné dokázať prítomnosť pozostatkov 6 nemeckých obetí. Opäť sa stretávame s tým, že presne identifikované mená známych rakúsko-uhorských vojakov boli ignorované, ostatky boli považované za nemecké a vojnový cintorín v obci Olka bol zničený.

Ak si to zhrnieme, tak na vojnovom cintoríne pri mestskom úrade v Medzilaborciach nebola pri rekonštrukcii rešpektovaná historická realita. Cintorín je neoprávnene prezentovaný ako nemecký vojnový cintorín, a to aj napriek faktu, že nemecké obete tvoria len malý zlomok všetkých tam pochovaných vojakov. Ďalšie nezrovnalosti sa preukázali pri exhumáciách z iných vojnových cintorínov, ktoré sa konali pod zámkou exhumácie nemeckých vojakov. Na všetky tieto podozrivé skutočnosti Klub vojenskej histórie Beskydy upozornil na svojich internetových stránkach pred viac ako poldruha rokom. Oficiálnymi listami informoval MV SR, ktoré sa zaoberá agendou vojnových hrobov. Zamyslime sa, prečo je záujem silou mocou z medzilaboreckého cintorína urobiť nemecký vojnový cintorín? Najskôr to bude vyplývať z toho, že Nemci boli jediní, ktorí sa odhodlali na rekonštrukciu týchto cintorínov. Nemecká nadácia Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge totiž celú rekonštrukciu financovala desiatkami tisícmi eur, ktoré previedla na účet Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku so sídlom v Prešove. Vzniká tak odôvodnené podozrenie, že táto nemecká nadácia bola svojim slovenským partnerom cielene oklamaná tvrdením, že na tomto cintoríne je pochovaných 404 vojakov, z toho je ríšskych Nemcov 357.

Následkom týchto činov a zistení vznikol o túto kauzu zo strany médií veľký záujem. Pri pozornom analyzovaní vyhlásení Michala Bochína, ktorý sa vyjadroval pre médiá v mene spoločnosti je viditeľné, ako sa počty ostatkov vojakov a hlavne nemeckých vojakov na cintoríne v priebehu roka dosť výrazne menili, ale s archívnymi dokumentmi vôbec nesúhlasili. Veľké nejasnosti sa objavili pri obci Olka a pozostatkoch exhumovaných z tohto vojnového cintorína. MV SR používalo sfaľované archívne dokumenty, ktoré im prešovská spoločnosť predkladala. Vôbec sa nebrali do úvahy dokumenty archívu v Bratislave. Namiesto toho ministerskí úradníci pokračovali bez kontroly a slepo opakovali médiám tie isté klamstvá, ktoré prezentovala

aj prešovská spoločnosť. Napríklad tvrdili, že na cintoríne v Olke bolo 74 ostatkov vojakov, z toho bolo 54 nemeckých vojakov, pričom je pravda úplne iná.

Napriek všetkým hrozbám medzinárodného škandálu, pred ktorým Klub vojenskej histórie Beskydy varovalo MV SR, sa nič nezmenilo. Odhalili sa dokumenty sfaľované prešovskou spoločnosťou, sprístupnili sa originálne archívne dokumenty, a ani tak sa nič nezačalo diať. To len potvrdzuje, že ministerstvo sa vo svojej práci nevyzná a úradníci nie sú kompetentní zaoberať sa agendou vojnových hrobov. Dokumenty predložené Spoločnosťou starostlivosti o nemecké vojnové cintoríny na Slovensku neoverili, dokonca bez štipky odbornosti potvrdili vybagrovanie cintorína v Olke a pretvorenie spoločného cintorína v Medzilaborciach na údajný Nemecký cintorín. Dokonca v čase vypuknutia celej kauzy tvrdili, že dôkazom nemeckej štátnej príslušnosti vojakov pochovaných na medzilaboreckom vojnovom cintoríne sú evidenčné lístky padlých. Po vysvetlení, že dané lístky sa netýkajú nemeckých vojakov v Medzilaborciach, ale pochovaných vojakov v Čabinách, sa len zmenila argumentácia. Následkom toho vznikol imaginárny zoznam nemeckých vojakov a neustály „hokej“ odkazov na archívy, ktoré tvrdia, že tento zoznam neexistuje.

Pod vplyvom týchto udalostí a nálezov sa v Medzilaborciach v októbri 2012 konalo stretnutie organizované veľvyslanectvom Spolkovej republiky Nemecko a Ľudovým spolkom pre nemecké vojnové hroby. Po prvýkrát od vypuknutia tejto kauzy sa za okrúhlym stolom stretli predstavitelia Klubu vojenskej histórie Beskydy a prešovskej Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby na Slovensku. Diskusia sa sústredila na otázku podozrivých exhumácií obetí z prvej svetovej vojny na severovýchodnom Slovensku. Na základe prezentovaných argumentov nemecká strana dočasne pozastavila exhumácie aj rekonštrukcie cintorínov, až kým sa celý problém nevyšetří. Úradníci MV SR však na takéto krok dodnes žiadny dôvod nevidia.

Pri zamyslení sa nad dôvodom týchto všetkých okolností, nad poškrvnením miest posledného odpočinku vojakov a nad falšovaním historických dokumentov sa natíska mnoho rôznych hypotéz. Jednou z najhlavnejších, je snaha po zisku od nemeckých donorov, ktorí financovali exhumácie a pochovávanie falošných nemeckých vojakov. Do celej tejto kauzy je zatiahnuté aj MV SR, čo vyvoláva ďalšie možné hypotézy. Skoro po dvoch rokoch je už čas ukončiť všetky hypotézy a prenechať priestor pre orgány činné v trestnom konaní, ktoré musia vyšetriť okolnosti a zistiť, kde sa ukrýva pravda. Polícia zatiaľ neuviedla žiadne stanovisko, ale veríme, že sa tak čoskoro stane.

Článok vznikol v spolupráci s **Mgr. Martinom Drobnákom**
Schusterová Helena

Súčasnosť

Rozlúčka so zosnulými v gréckokatolíckej cirkvi

Gréckokatolícka cirkev, resp. katolícka cirkev byzantsko-slovanského obradu je súčasťou katolíckej cirkvi. Svoju prítomnosť na Slovensku gréckokatolícka cirkev odvodzuje od pôsobenia slovanských vierozvestov sv. Konštantína-Cyrila a sv. Metoda. Svätí solúnski bratia priniesli na Veľkú Moravu kresťanstvo z Byzancie, a teda aj byzantský obrad.

Na Slovensku sú gréckokatolíci metropolitnou cirkvou usporiadanou v troch biskupstvách. Do Prešovskej archieparchie patria gréckokatolíci žijúci na území Prešovského kraja, do Košickej eparchie sú začlenení katolíci byzantského obradu bývalí na území Košického kraja. Stredné a západné Slovensko patrí pod správu Bratislavskej eparchie, kde je relatívne málo farností, presne 15. Liptovský Mikuláš, Martin, Žilina, Trenčín, Trnava, Bratislava (Petržalka, Staré Mesto), Telgárt, Šumiac, Brezno, Banská Bystrica, Zvolen, Nitra, Komárno, Prievidza sú farnosti špecifické vo všetkých ohľadoch. Okrem Telgártu a Šumiacu (resp. Bratislavy, kde bola farnosť založená r. 1934) ide o farnosti, kde tradične nežili gréckokatolíci a nie sú v nich vybudované gréckokatolícke chrámy, ani farské budovy. Vo väčšine prípadov sa bohoslužby slávia v rímskokatolíckych chrámoch či kaplnkách. Bratislavská eparchia vznikla roku

2008 a hlási sa v nej ku gréckokatolíkom 16 500 obyvateľov, podľa trvalého bydliska žijúcich v týchto častiach Slovenska. Podľa sčítania ľudu z roku 2011 žije na Slovensku 206 871 gréckokatolíkov, 3,8 % z celkového počtu obyvateľov. Ku gréckokatolíkom sa hlásia veriaci slovenskej, rusínskej, ukrajinskej a aj maďarskej národnosti.

Gréckokatolícku a rímskokatolícku cirkev spája spoločná viera a jurisdikcia (majú spoločného pápeža). Rozlišujú sa obradom (liturgiou), cirkevnou disciplínou a tradíciou. S pravoslávnu cirkvou majú gréckokatolíci spoločný zase obrad a liturgické tradície (obrad byzantsko-slovanský, pričom rímskokatolíci latinský), ale odlišnou je jurisdikcia. Čo sa týka ostatných protestantských cirkví, sa gréckokatolícka cirkev od nich odlišuje aj vierou aj obradom.

Samotný obrad pohrebu sa slúži v slovenskom, cirkevnoslovanskom, rusínskom alebo maďarskom jazyku. Začína sa tým, že kňaz vstupuje k rakve (spravidla otvorenej), okladza mŕtveho kadidlom, pokropí svätenou vodou telo zosnulého. Spieva sa panychída, ktorá je tzv. modlitbou Cirkvi za zosnulého. V druhej časti pohrebu sa spievajú pohrebné spevy zložené zo slov 119. žalmu a z pohrebných spevov od cirkevného otca sv. Jána Damascenského. Nasledujú čítania: prvé čítanie z Listu svätého apoštola Pavla Solúnčanom a Evanjelium podľa svätého Jána. Táto časť je akoby modlitba samotného zosnulého. Po skončení evanjelia sa kňaz prihovára pohrebnou kázňou k pozostalým. Ďalšou, tretou časťou je posledná rozlúčka, ktorá sa nazýva v cirkevnoslovanskom jazyku „cilovanie“ – tzv. posledný bozk pozostalému, pretože vyjadruje nádej na vzkriesenie, a tiež nádej pozostalých na stretnutie sa vo večnosti. V minulosti príbuzní dávali bozk priamo na telo zosnulého alebo na rakvu, v súčasnosti počas spevov poslednej rozlúčky sa bozkáva kríž, ktorý drží v rukách kňaz.

Po tomto obraze sa telo odprevadí v sprievode k hrobu. Zaujímavosťou u gréckokatolíkov je, že nad hrobom sa číta evanjelium o vzkriesení Lazára. Po spustení truhly do hrobu kňaz zapečatuje hrob, pričom prednáša modlitbu. Lopatou alebo ručným krížom urobí znak kríža na všetky svetové strany v hrobe. Zapečatuje tento hrob, ale nie navždy, len do druhého

a slávneho Kristovho príchodu. Tým sa vyjadruje viera vo všeobecné zmŕtvychvstanie – teda veria, že Kristus príde na konci časov druhýkrát na túto Zem. Zvyčajne býva po pohrebných obradoch pohrebná hostina, tzv. kar, kde pozostalí v dobrom spomínajú na zosnulého. V niektorých obciach je dodnes zvykom ukladať telá do hrobov tak, aby tváre zosnulých boli uložené na východ, podobne ako sú poväčšine orientované aj gréckokatolícke chrámy. Čo sa týka samotných pomníkov, symbolikou je len kríž a najlepšie trojramenný, ktorý je charakteristický pre gréckokatolícku cirkev. Obrad pohrebu sa končí spevom Večná pamiatka, blažený pokoj (Vičnaja pamjat'), ktorý sa spieva v smútočnom tóne.

Okrem samotného pohrebného obradu sa u gréckokatolíkov slúžia aj liturgie počas spomienkových dní na zomrelých. Sú to dni, cirkevnoslovansky nazývané: tretiny, devjatiny a čtyredesjatiny. Dnes ich poznáme pod názvom pohrebná, týždňová a štyridsaťdňová svätá liturgia. Je to starý zvyk sláviť na treťi, deviaty a štyridsiaty deň po smrti svätú liturgiu za zomrelého. Pôstna trióda (bohoslužobná kniha na pôstne obdobie) v synaxári (v duchovnom poučení) na mäso-pôstnú zádušnú sobotu dáva nasledujúci výklad týchto dní: „Spomíname tretí deň, lebo na tretí deň sa mení tvár zosnulého, deviaty deň, lebo v tento deň sa rozkladá telo okrem srdca a štyridsiaty deň, lebo v tento deň sa rozkladá aj srdce.“ Trebník (obradná kniha) Petra Mohyly vysvetľuje aj duchovný zmysel týchto dní: „Spomienka na tretí deň nám naznačuje, že zosnulý veril v Krista, ktorý na tretí deň vstal z mŕtvych a tiež, že zosnulý sa v celom svojom živote snažil naplniť tri teologálne čnosti: vieru, nádej a lásku. Pri spomienke na deviaty deň prosíme Boha, aby na príhovor deviatich anjelských činov daroval odpočinutie zosnulému so svätým na mieste anjelov. Spomienka na štyridsiaty deň je na pamiatku štyridsaťdňového pôstu Pána Ježiša a na pamiatku jeho štyridsaťdňového prebývania na zemi po zmŕtvychvstání. Tiež je to na pamiatku štyridsaťdňového pôstu Mojžiša a proroka Eliáša.“

U gréckokatolíkov býva zvykom, ako prejav úcty a lásky zosnulým, aj spomienka na výročia ich smrti. Je dobrým kresťanským zvykom dávať v tieto dni sláviť sv. liturgiu, parastas alebo panychídu za zosnulých. Evovská synoda (konaná v roku 1891) hovorí, že po dni sviatku, ktorému je zasvätený chrám, sa má sláviť sv. liturgia za zomrelých. Ak by sa však v tento deň nemohla liturgia za zomrelých sláviť, treba tak urobiť v najbližšom možnom čase. V gréckokatolíckom prostredí sa ešte aj dnes v niektorých farnostiach dodržiava zvyk na druhý alebo tretí deň po Pasche (Veľkej noci), prípadne na Tomášovu nedeľu, robiť sprievod na cintorín. Tam sa potom na hroboch slúži panychída s paschálnymi spevmi. Táto prax obsahuje v sebe bohatú symboliku. Živí v čase Vzkriesenia odchádzajú k zosnulým, aby sa s nimi podelili o radosť zvesti: Kristus vstal z mŕtvych. Namiesto smútočného spevu Večná pamiatka sa vtedy spieva radosť Kristu vstal z mŕtvych (Christos voskres).

Vlastným miestom spomienky a modlitieb za zosnulých je vo Východnej cirkvi byzantsko-slovanského obradu päť zádušných sobôt. Hoci v gréckokatolíckej cirkvi sa, podľa vzoru Západnej cirkvi, slávi s veľkou dôstojnosťou aj pamiatka zosnulých (2. novembra). Zádušné soboty sa slávia každý rok v súvislosti so slávením Paschy. To znamená, že prvá zádušná sobota je vždy pred mäso-pôstnou nedeľou. Druhá, tretia a štvrtá zádušná sobota sú zároveň 2., 3. a 4. sobotou Veľkého

pôstu a posledná, piata zádušná sobota, pripadá na sobotu pred sviatkami Svätej Päťdesiatnice – Zostúpenia Svätého Ducha. V tieto soboty sa slúžia zádušné sv. liturgie a po nich býva panychída s čítaním hramoty (zoznam mien zomrelých členov gréckokatolíckych rodín, kde sa živí modlia za svojich zosnulých).

Spomienka na jeden z pohrebných obradov o. Igora, s ktorým som robila interview:

„Po pohrebných obradoch sme sa s pozostalými a zosnulým presunuli k hrobu uložiť rakvu do zeme a zapečatiť hrob. Zastavili sme sa pri pripravenej hrobke a šli vykonať posledné ceremónie obradu, keď pozostalá poznamenala, že nie sme pri ich hrobke. Pohrebná služba prichystala iné miesto posledného odpočinku. To správne miesto bolo o dva rady ďalej, kde hrobka nebola pripravená. A tak všetci pozostalí čakali približne hodinu, pokiaľ pohrebná služba prichystala správne miesto na uloženie zosnulého do hrobu. Pomýlili sa v hrobe, ale meno zosnulého na hrobke bolo správne. Zaujalo ma to, že napriek tomu, že obrad pomaly končil a stačilo len zapečatiť hrob, z piety pozostalí počkali až do konca a rozlúčili sa s milovaným zosnulým napriek čakaniu.“

Pripravila Helena Schusterová

Pieta

Bratstvo tráv. Tvár nad obilím.
Hladina.
Pokoje ešte nad tým krajom usína.

Spomienka, neoživaj. Bolí. Spi mi.
Vánok celebruje zádušnú omšu za mŕtvymi.

Prstami klasov pohladzajú s nehou.
Tu leží pieta detstva zmučeného.
Tu v lupňoch clivoty
pod nebom na sene.
Kruté i prešťastné.

Smutné blažené.

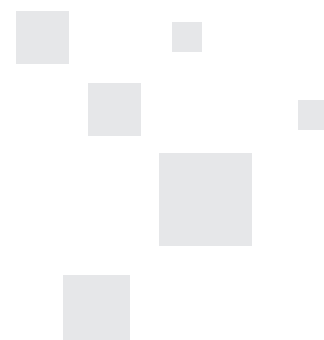
Báseň od Mikuláša Kasardu

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	1100 €
Druhá strana obálky	A4 spadávka	799 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	450 €
Zadná strana obálky	A4 spadávka	999 €
Inzercia vnútorná	A4	480 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	260 €
Inzercia vnútorná	105 x 148 mm	130 €
Inzercia vnútorná	87 x 58 mm	65 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadávka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

Tvorba webstránok na kľúč

- ▶ Redakčný systém
- ▶ Audit stránok
- ▶ Intranetové aplikácie
- ▶ Online marketing